

KOOPERATORORS

KOOPERACIJAS UN TAUTSAIMNIECĪBAS
MĒNEŠA ŽURNALS

1927

№ 2

LATVIJAS PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBU SAVIENĪBAS
UN LATVIJAS KREDITKOOPERATĪVU SAVIENĪBAS
IZDEVUMS

„Kooperators“

pieņem parakstīšanos par 1927. gadu.

„Kooperatorā“ tiek ievietoti raksti par kooperācijas prakses, teorijas, vēstures un kooperācijas tiesību jautājumiem.

„Kooperators“ piegriezis vērību mūsu kooperatīvās kustības kronikas jautājumiem, ievieojot materialus par atsevišķu biedrību darbību.

„Kooperators“ sekos ārzemes kooperatīvai kustībai, vērojot un darot pieejamus mūsu kooperācijai ārzemju organizāciju piedzīvojumus.

„Kooperators“ apskatīs mūsu saimnieciskās dzīves asākos jautājumus no progresīvās kooperācijas interešu viedokļa.

„Koope ators“ vedīs plašu propagandu par kooperatīvās kustības lielo sociālo un saimniecisko nozīmi priekš visas darba ļaužu šķiras.

„Kooperators“ maksā ar piesūtīšanu:

gadā Ls 7.—, pusgada Ls 3.50. Atsevišķs numurs maksā 60 sant.

Maksa par sludinājumiem:

Viena lappuse — Ls 20.—, 1/3 l.p. — Ls 10.—, 1/4 l.p. — Ls 6.—.

Izdevēji: Latvijas Patērētāju Biedrību Savienība un Latvijas Kredītkooperatīvu Savienība.

Atbildīgie redaktori: K. Lorencs un A. Zariņš.

Redakcija un ekspedīcija:

== Rigā, Ministerejas ielā № 13, ==

Latvijas Patērētāju Biedrību Savienības telpas

KOOPERATORS

№ 2

Februāris

1927

Senex

Latvijas Patērētāju Biedrību Savienība 1926. gadā

(Jaunā darbības posmā.)

No patērētāju kooperācijas vēstures V.-Eiropas zemēs mēs lasam par daudzām lielām grūtībām, ar kādām tur bija saistīti šīs kustības pirmsākumi. Tāpat kā pie mums, dažs labs šaubījās par šī darba sekmēm un tā dziļāku sabiedrisku nozīmi. Biedrības apvienoja nelielu skaitu biedru, apgrozība bija niecīga, preces bija jāiepērk pie vietējiem privattirgotājiem; līdz ar to biedrības nevarēja sniegt saviem biedriem acīmredzamus labumus cenu ziņā. Bet apzinīgākā darba tautas daļa no sāktā darba neatlaidās: organizācijās ieplūda arvien jauni biedri, tās kļuva ar savu darbību arvien redzamākas un saprotamākas. Tiek sperts nākošais solis: atsevišķās pat. b-bas atzīst par nepieciešamu apvienoties savienībās, lai atrastu izdevīgākus preču iepirkšanas avotus, lai reizē ar to rastu arī idejisku centru, kurš uzņemtos biedrību darbības pārraudzību, nāktu palīgā ar padomiem pie grāmatvedības iekārtošanas, visdažādākos sarežģījumus gadījumos, gādātu par kooperācijas propagandu, literatūru u. t. t. Bet mēs arī zinām, ka pagāja gadi, reizēm pat gadu desmiti, pirms radītās savienības savukārt varēja ķerties piem. pie preču kopiepirkšanas, un pēc tam pie ražošanas. Par visu to teit runāju sakarā ar to, ka pie mums pilsētu darba tautas aprindās bieži dzirdamas balsis, ka mēs ar savu kooperācijas kustību nekur netiekam, ka mums neveicas, ka mūsu kooperatīvos cenas neesot lētākas, kā pie privātiem. Bet vajag saprast šos iebildumus. Mēs esam pār savām galvām laiduši lielus vēsturiskus notikumus, kādi notiek reti cilvēces vēsturē. Kādu desmit gadu īsā laika sprīdī mēs pārdzīvojam lielo pasaules kaŗu, veselu rindu plašu revolūciju, vecu, lielu valstu sabrukumu un jaunu, dzīves spējīgu organismu rašanos to vietā. Viss tas noticis mūsu acu priekšā. Ar tādu strau-

jumu notikumi parasti atrisinās tik uz kino ekrana. Un kad pēc Latvijas proklamēšanas bija jāsāk saimnieciskās dzīves jaunradīšanas darbs, tad nereti mums zuda laika sajūta, mums pietrūka pacietības saimniecisko organizāciju veidošanā. Mēs zinām, kādu spīdošu stāvokli pat kooperācija ieņem vienā otrā V.-Eiropas zemē. Esam redzējuši savām acīm turienes, galvenām kārtām, plašās darba tautas rokām, celtās skaistās sabiedriskās būves, kooperatīvās tirgotavas, fabrikas. Kaut ātrāk pie mums to pieredzētu! Gribētos forsēt mūsu uzņēmumu gaitu. Bet te piemirstam dabiskās attīstības likumus. Šī pacietība un izturība vajadzīga arī mūsu jaunās pat. kooperācijas darbiniekiem: ir vajadzīgi gadi, lai sasniegtu to, kas jau ir uz rietumiem no mums. Mumus jāliek akmens pie akmeņa, iekains mūsu kooperācijas kustība kļūs par plašu organizāciju.

Un ja tagad atskatāmies Latvijas patērētāju b-bu Savienības 1926. g. darbībā, tad ar dziļu gandarījumu varam konstatēt, ka ir iestājies lūzums viņas darbā. Viņa, var dibināti teikt, iegājusi jaunā darbības posmā, līdz ar savas lieltirdzniecības noliktavas atvēršanu. Lai atļauts te sniegt tās īsu darbības pārskatu.

Vispirms, par idejiski-organizatorisko darbību. Pag. g. trim lietām tika piegriezta Savienības galvenā vērība: 1) kooperācijas mutiskai propagandai, 2) organizāciju revīzijai un 3) kooperatīvās literatūras apgādāšanai. Savienība ir noturējusi 12 publ. lekcijas ar 1895 klausītājiem, caurmērā katrā ar 158 kl., pie kam vislabāk ir tikušas apmeklētas lekcijas ārpus Rīgas, piem. Liepājā, Stenčos. Bija pirmais mēģinājums sarīkot Rīgā vienu „kooperācijas dienu“ (4. pils. vidusskolā) un vienu „kooperācijas rītu“ (Tautas namā), pēdējais bija pietiekoši labi apmeklēts, pirmais jau pulka vājāk. Savienība propagandas darba sistematizēšanas nolūkos ir griezusies ar lūgumu pie dažām arodbiedrībām sarīkot to biedriem lekcijas par kooperāciju. Tādas arī tika sarīkotas, piem. ielu dzelzceļu aroda biedrībā.

Savienība, kopā ar Tautas augskolu biedrību, sarīkoja Rīgā 6 ned. garus kooperācijas darbinieku sagatavošanas vakara kursus. Kursus apmeklēja 12 klaus. Tad, Liepājā tika sarīkoti no 21.—25. apr. īsi vakara kursi ar 40 kl., programā iegāja vairāki praktiskas dabas jautājumi, piemēram bilanču analīze, kooperatīvu finanses. Savienības darbinieki K. Lorencs un A. Zariņš kā lektori piedalījās Tautas augstskolu biedrības rīkotos sab. darbiniekuursos Ventspilī (nolasītas 2 lekcijas, 115 kl), un A. Zariņš Rīgā, nolasīdams T. A. kursu par „Kooperācijas kustību kā modernu sociālu problēmu“ (8 lekcijas).

Pag. gadā Savienības instruktors izdarījis b-bās 23 gad. revīzijas, bez tam 44 gad. sniegta dažāda veida instruejoša palīdzība.

Savienība ir noturējusi vairākas plašākas apspriedes ar apvienoto organizāciju pārstāvjiem, kur pārrunāti svarīgākie dienas jautājumi, piem. Rīgā sakarā ar mechaniskas maizes ceptuves ierīkošanu, par rudens sesonas darbību Rīgā (tikla paplašināšana), darbinieku penziju kases lietā, par dalību saimn. padomē pie finanšu ministrijas, bez tam sasauca apspriedi Daugavpilī, ņēma dalību Rīgas kreditkooperatīvu apspriedē (sakarā ar III. Vislatvijas kreditkooperatīvu kongresu 20.-21. martā), un Jelgavas kooperatīvu apspriedē 29. nov.

Latvijas Kreditkooperatīvu Savienības pilnvarnieku sapulce, 6. februārī.

Biedrību revīzija. Ja 1925. g. galvenā vērība bija piegriezta sakaru atjaunošanai, biedrību instruešanai, tad 1926. g. svarīgu vietu ieņem jau organizāciju pamatīgāka izpētīšana, izdarot tajās revīzijas. Līdz ar to arī nostiprinās uzņemtie sakari un b-bas sāk redzēt Savienībā nepieciešamu palīgu un darba biedri. Uz 1. janv. 1927. g. Savienībā skaitas 19 organizācijas, biedru skaits un organizāciju darbības rezultāti nav vēl sniedzami, jo nav vēl attiecīgo materialu. Izslēgtas ir tās organizācijas, kuŗas formeli skaitījās Savienībā, lai gan faktiski bija jau likvidējušās. Savienības darbiniekiem (instruktoram un valdes locekļiem) vairākkārtīgi

bija jāizbrauc uz vietām (Liepāju, Daugavpili, Ventspili), kur nācās apspriesties par turpmāko darbību.

V.-Eiropā tiek organizēts īpašs štats tirdzniecības instruktoru — pie mums par to pašreiz agri domāt.

I z d e v n i e c ī b a. Šinī ziņā Savienības darbu gribētos atzīt par ražīgu. Izdotas tika trīs grāmatas, kuŗas sarakstījis instruktors A. Zariņš — „Patērētāju kooperacija“, „Pa kooperativo Somiju“ un „Strādnieki un kooperacija“. Bez tam izdotas 3 skrejlapas — 19.000 eks. Ar to ir pildīts zināms robs un tagad iespējams dot biedriem lasāmo materiālu. Bez tam, kopā ar Latvijas kredītkooperatīvu savienību uzsākts izdot žurnālu „Kooperators“. Līdz ar pēdējo mūsu progresīvai kooperacijai ir radīts savs idejisks orgāns, kuŗā iespējams izteikties viņas darbiniekiem. Daži raksti par kooperāciju tika ievietoti arī dienas presē un aroda žurnālos.

Tāpat būtu atzīmējams mēģinājums saistīt kooperācijas darbā mūsu jaunatni un sievietes. Pie savienības tika noorganizēta īpaša sieviešu kooperācijas sekcija, ar kuŗas darbību gan nevar apmierināties. Tāpat meklēti sakari ar mūsu skolotāju aprindām, studentību, lai arī tos saistītu pie kooperācijas. Arī teit var daudz ko vairāk vēlēties.

P a g. g a d ā Savienība ir likusi pamatus nelielai kooperācijas bibliotekai, bez kuŗas nav iespējams strādāt apzinīgu darbu, nesekojoš tam, kas notiek V.-Eiropā. Tāpat ir sākts apstrādāt b-bu pārskatus, pārnesot tos uz diagramām. Jānožēlo, ka b-bas ļoti nekārtīgi iesūta savus pārskatus.

S a v i e n ī b a ir stājusies sakaros arī ar V.-Eiropas kooperatīvām organizācijām. Pēdējā laikā ir izpildīts pilnvarnieku sapulces lēmums par iestāšanos Starptautiskā kooperatīvu savienībā, jautājuma galīga izšķiršana gaidāma tuvākās dienās. Iepazīšanās nolūkos ar ārzemju kooperāciju, Savienība komandēja savu valdes locekli J. Prūsi uz Helzinkiem (speciāli maizes ceptuves lietā).

T i r d z n i e c ī s k ā d a r b ī b a. Jau pag. g. sākumā Savienības valde sāka lolot domu par savas noliktavas atvēršanu. Bija vairāki projekti. Beigu beigās jautājums tiek atrisināts tādā veidā, ka no 15. jun. noīrē pastāvīgas kantora un noliktavas telpas Minsterejas ielā 13. Jāatzīstas, ka pašā pēdējā momentā valdes locekļu starpā bija liela domu starpība — vai pat pavisam neatteikties no savām tirdzniecības operācijām, paliekot tikai par idejisku centru. Liktenis bija palīdzējis šo jautājumu izšķirt labvēlīgi un tagad var atzīmēt 15. jun., no kuŗa laika telpas noīrēja, par robežu Savienības tirdznieciskā darbībā. Noliktavu atvēra faktiski tomēr tik augusta beigās — ar nelielu daudzumu preču: miltiem, petroleju.

Līdz ar savām noliktavām Savienības dzīvē iestājies jauns posms. Savienība pa īso laiku ir ieguvusi vietējo un ārzemju

firmu uzticību; neliels kredīts viņai atvērts arī Latvijas bankā. Ar savu darbību pag. gadā varam būt vairāk kā apmierināti.

Savienības apgrozība: 1925. g. pārdotas preces par Ls 262.586.02, tīrs atlikums no operacijām Ls 1.492.68, kopbilance uz 1./I. 26. — Ls 96.614.64, uz 1. janv. 1927. g. Ls 192.648.52 jeb pieaugums par 99,4%. No 1. janv. 1926. g. līdz 1. sept. pārdots bijis par Ls 121.619.70, bet līdz gada beigām par Ls 333.054.87, jeb, salīdzinot ar 1925. g., pieaugums par 26,5%; tīrs atlikums Ls 3.467.58. Apgrozībā pirmā vietā stāv rudzu milti, petroleja, cukurs, kviešu milti, silķes. Tā, rudzu, rudzu miltu pārdots par Ls 137.237.09, petrolejas — Ls 68.064, cukura — Ls 60.365.19, kviešu miltu — Ls 27.090.16. Tas rāda, ka Savienība uzņēmusies pirmo nepieciešamo pārtikas vielu apgādāšanu vairumā un līdz ar to tiešām ir uzskatāma par patērētāju kooperācijas centrāli. Savienības labos panākumus jau šogad sajūt apvienotās organizācijas arī uz sava stāvokļa nostiprināšanos. Savienība varēja b-bām izmaksāt uz iepirkumiem premijas 5%, kas jūtami uzlabojis vienas otras organizācijas bilanci. Dažas organizācijas, kuŗas uzcītīgāki izdarīja savus iepirkumus caur Savienību, saņēma iepirkuma premijas līdz Ls 2.500.— Tirdzniecības izdevumi sakarā ar darbības pieaugšanu, pieauguši uz Ls 12.934.80 (1925. g. — 9.149.06), brutto peļņa uz precēm Ls 20.400.—.

Savienības bilance uz 1. janv. 1927. g. šāda:

A k t i v s.

1. Kases rēķins	1.868.23
2. Preču rēķins	55.903.17
3. Tekošie rēķini	6.750.82
4. Inventara rēķins	7.386.42
5. Dalību naudu rēķins cit. organizac.	310.—
6. Dažādu personu un iestāžu rēķins	65.283.39
7. Vekseli, atrod. mūsu oper. nodrošināj.	
Saņemtie maksājumu vekseli	
uz 1./27 Ls	48.669.75
Saņemtie depo vekseli. Ls	2.000.—
Depo vekseli Ls	4.000.—
	54.669.75
8. šaubīgu prasību rēķins	7.—
9. 1927. g. tirdzniec. izdev. rēķins	469.74
	<hr/>
	Ls 192.648.52

P a s i v s.

1.	Biedru paju rēķins	13.243.49
2.	Kapitalu rēķins	
	Pamata kapitāls	1.602.93
	Rezerves kapitāls	746.34
	Fondu kapitāls	2.160.87
		4.510.14
3.	Straujāņa fonda rēķins	322.40
4.	Inventara amortiz. kapitāls	209.93
5.	Dažādu personu un iestāžu rēķins.	
	Kreditori uz 1./I. 27. g.	114.227.85
	Pabalsti	2.118.85
		116.346.70
6.	Spec. tek. rēķ., nodr. ar vekseliem	30.012.58
7.	Vekseļu rēķins	
	Maksājuma vekseli uz 1./I. 27.	21.634.—
8.	Diskontēto vekseļu rēķins.	
	Atrodas diskontā uz 1./I. 27.	2.000.—
9.	Pārejošo sumu rēķins.	
	Nenomaksāta muiža par cukuru	901.70
	Peļņa: neizdalīta 1925. g.	96.39
	Peļņa 1926. g.	3.371.19
		3.467.58

Ls 192.648.52

Pašu kapitāli (pajas, dažādi kapitāli un fondi) iztaisa no bilances 9,5%, kas ir apdmierinoši (kur 1925. g.tas iztāisija tik 3%). Tas nozīmē, ka pa šo darbības gadu Savienība ir prātusi ievērojamā mērā arī finansieli nostiprināties. Līdz ar to atkrīt tās bažas, ko līdz pat pēdējam laikam izrādīja viena otra organizācija par to, cik droša esot pati Savienība. Ja gadu atpakaļ mazākā neveiksme pie tirdznieciskām operācijām (piem. pie cenu krišanas) varēja apdraudēt pašu Savienības eksistenci, tad tagad jau varam mierīgāki strādāt ikdienas darbu. Bez tam arī piedzīvojumi tirdznieciskā laukā Savienībai auguši. Pārzināt tirgu — tas ir viens no svarīgākiem uzdevumiem, lai varētu pareizi nostādīt biedrību apgādāšanas operācijas. Savā darbā Savienībai nācies pārvarēt vienu otru pretestību no privāto firmu puses. Savienības darbība ir neapšaubāmi atstājusi regulējošu iespaidu uz vietējo tirgu (Rīgā, Liepājā), tā ka privātai spekulācijai jau jārēķinas ar šo sabiedrisko uzņēmumu. Līdz ar to arī apvienotām patēr. b-bām ir nolīdzināts ceļš uz tālāku attīstību, ir radīta droša sabiedriska aizmugure. Pateicoties operāciju pieaugumam Savienība pārskata gadā spiesta bija organizēt savu autotransportu — tagad viņas rīcībā savs smagais auto.

Beidzot šo pārskatu, jāizsaka vēlējums, lai nākošā gadā vēl ciešākas kļūtu saites starp Savienību un apvienotām organizacijām, gan tirdznieciskā ziņā, gan idejiskā. Savienība ir iegājusi jaunā posmā, pārvarētas pirmās grūtības, salauzta lielā mērā arī tā neuzticība, kuŗu sastapa Savienība pirmajās dienās. Uz vietām darbs tagad jāved plašumā — saistot jaunus biedrus, paplašinot arī organizāciju tīklu.

Mēs gribam cerēt, ka apzinīgākā pilsētu un lauku darba tauta vēl drošāk nāks pretīm Savienībai viņas saimnieciskā un kulturelā darbā, gan radot jaunas organizācijas, kur tādu nebūtu, gan vedot aģitāciju par iestāšanos Savienībā, gan izplatot Savienības literatūru. Līdz ar to stiprāka kļūs šī kustība un ar viņu būs jārēķinas nevien mūsu privātiem uzņēmējiem, bet arī oficialām iestādēm pie saimnieciskās politikas jautājumu atrisināšanas.

Fr.—

Iz strādnieku kooperācijas vēstures

Kooperācija ir nabadzības meita, bet — ne katras nabadzības. Arī senāk, vēl ilgi pirms kooperācijas izcelšanās, ir bijusi nabadzība, tomēr zem nabadzības jūga smokstošie nav meklējuši atvieglinājumu kooperācijā.

Nabadzību, pie kuŗas bij iespējams dzimt kooperācijas kustībai, rada kapitalistiska sabiedrības iekārta, kapitalisms. Šī iekārta cieši saistīta ar pirkšanu — pārdošanu. Atsevišķa cilvēka ražojumi uzturam un citām dzīves nepieciešamībām vairs nespēlē galveno lomu. Cilvēkam vajadzīgs kāds maizīns a s priekšmets, ar ko t i r g ū iegūt patēriņa priekšmetus. Strādniekam šis vienīgais maiņas priekšmets ir viņa darba spēks. Ja arī tieši par to viņš nevar p i r k t t i r g ū maizi, drēbes, irēt dzīvokli, tad to viņš pārdod kapitalistam vai zemes īpašniekam par n a u d u, par kuŗu tad var p i r k t visu, kas vajadzīgs dzīvības uzturēšanai un kas dzīvē nepieciešams.

Strādnieks tā tad pie kapitalistiskas sabiedrības iekārtas ir galvenais patērētājs un visvairāk ieinteresēts par šīs sabiedrības iekārtas pārveidošanu.

Tirgus ir noteicējs par patērētājiem. Stāties pretīm tirgum, sekmīgi cīnīties ar to, iespaidot to un gūt panākumus strādnieku šķira, kā patērētājs, var tikai organizētā veidā. Patērētāju apvienošanās saimnieciskā uzņēmumā savu izteiksmi atradusi patērētāju kooperācijā.

Latvijas strādnieku kooperācija nevar vēl lepoties ar „spīdošiem“ panākumiem, gan otrādi. Ta pārdzīvojusi daudz smagu brīžu, pat dažu labu vilšanos. Bieži atgadas sastapt zināmas šķiras ļaudis, pat kooperācijas darbiniekus, kas, dzir-

dot runājam par strādnieku kooperāciju, labākā gadījumā apmierinājas ar smīnu. Bet nevajadzēs šē atkārtot un aizrādīt, ka strādnieku šķirai līdz pat beidzamam laikam, kā pie mums, tā citās zemēs un valstīs, ir bijis nepieciešams visus savus spēkus pielietot, visu vērību piegriezt arī vēl citam darbam un citai cīņai, kaut, piem., — iegūt tiesības brīvi apvienoties tanī pašā saimnieciskā — kooperācijas darbā, cīņai ar to pašu pilsonību, kuņas kooperācija „zied un zaļo“, par politiskām un saimnieciskām brīvībām.

Latvijas kooperācijas attīstība, savā sākumā, cieši saistīta ar kooperācijas attīstību Krievijā, tādēļ palūkosimies, kā dzima pirmā patērētāju biedrība Krievijā. . .

Uralu kalni. Dzimtsbūšanas krišanas priekšvakarā kalnu rūpniecība šē jau stipri attīstīta. Kalnu fabrikas pieder muižniecībai, kuņas priekšgalā stāv grafi Strogonovi. Jau Katrinas II. laikā Uralu kalnu fabrikās tika nodarbināti pāri par 25.000 dzimtscilvēku.

Zemnieku brīvlaišanu visuvarenās muižniecības kliķē izlietoja sev par labu, lai neizlaistu no rokām lētu darba spēku. Ja pārējā Krievijā muižniecībai neizdevās panākt zemnieku brīvlaišanu bez zemes, tad šē, Uralos, muižniecība to panāca tik tāli, cik tas tiem bij vajadzīgs priekš viņu kalnu fabrikām. Uralu sādžu zemnieki tika pielīdzināti vispārējai Krievijas zemniecībai, tas ir — dabūja zemi, bet fabrikas strādnieki — dzimtscilvēki tikai dzīvokli un pa desetinai pļavas. Tā fabrikas tika nodrošinātas ar lētu darba spēku: kaut gan juridiski brīvi, kalnu fabriku rajona iedzīvotāji bij spiesti pārdot savu darba spēku tanīs pašās kalnu fabrikās, jo atrast šē citu darbu nebij iespējams, un zemes, no kā pārtikt, tiem nebij.

Tā tad, dzimtsbūšanas krišana, vispārējo stāvokli ļoti maz izmainīja: kā senāk, strādnieki turpināja savu verga dzīvi. Pieauguša strādnieka peļņa, 20 kap. dienā, jeb 4 r. 80 kap. mēnesī, nepieauguša, bērna — 2 r. 50 kap. mēnesī. Peļņa, pie kuņas strādniekam jāiztiek bez kaut kādiem ienākumiem no zemes un no savas mājas saimniecības, nedaudz atšķiras no dzimtslaiku peļņas, kad strādnieks savam uzturam saņēma 3½ kapeikas dienā. Neaiskārta un negrozīta palika arī pārējā kārtība un darba apstākļi. Kā agrāk kalnu činovnieku patvarības nepazīna robežas: par tiem 1—3 rubļiem, ko fabrikas īpašnieki maksāja činovniekiem no katra fabrikā nodarbināta strādnieka, tie kalpoja muižniekiem — kapitalistiem ar sirdi un dvēseli, un, kā agrāk, strādnieks bieži vien izjuta uz savas muguras rīkšu un nagaiku cirtienus.

Strādnieku masas sajuta kapitāla jūgu, nīdēja savus mocītājus, meklēja labāku dzīvi. Kā dzimtslaikos, tā tagad notiek strādnieku nemieri, bet valdībai pietiekoši daudz līdzekļu tos apspiest, kaut arī priekš tam fabriku rajonos bij

jātur pat vai uz katriem diviem strādniekiem pa kareivim vai kazākam.

Tālu vēl līdz apziņai, ka strādnieku, kā šķiras, intereses pretējas kapitalistu šķiras interesēm, ka cīņā par labāku dzīvi un nākotni ir vajadzīgi ne nemieru uzliesmojumi, bet ilgstošs neatlaidīgs organizēts darbs, ka atsvabināšanās no verdzības jūga gūstama cīņā caur savām šķiru organizācijām.

Tādos apstākļos dzimst pirmā patērētāju biedrība...

Uz Čusovajas upes krasta atrodas Kinovas kalnu fabrika. Tanī laikā šī vieta bij pavisam nomaļus atstāta: tuvākās pilsētas — Kungurs 125 verstis un Kuvša 90 verstis. Satiksme ar šiem nelieliem tirdzniecības centriem tiek uzturēta pa upi ar baržām, un gaŗajos ziemas mēnešos pa ļoti sliktiem lauku ceļiem.

Kinovas fabrikā strādāja 2.500 cilvēku. Tāpat kā pārējie kalnu rūpniecības strādnieki, Kinovieši pārtika no peļņas fabrikā, jo zemes tiem nebij, tā tad nebij arī citu ienākumu. Peļņa — no 3 līdz 30 rubļiem mēnesī, pie kam pēdējo, lielāko, algu gan saņēma nedaudzi — ierēdņi. Fabrikas attālumu no pilsētas izmantoja tirgotāji, kuŗi pārdeva strādniekiem sliktas preces, pelnot uz tām līdz 100 proc.

1864. gadā starp strādniekiem rodas doma iesākt cīņu ar tirgotājiem. Iesāka ar tēju, kuŗu tirgotāji pārdeva ļoti sliktu. Varbūt tādēļ taisni ar tēju, ka pie niecīga budžeta un vājas barības, gribējās, mazākais, labu tēju padzerties. Pārrunāja, salika nelielu naudas sumu un apsūtīja tēju no Maskavas un Nižņij Novgorodas. Pirmais mēģinājums izdevās apmierinoši. Pēc sāka no Ņ. Novgorodas apsūtīt arī citas preces.

Še vēl nenotika nekāda preču pārdošana. Saņemtās preces vienkārši sadalīja to starpā, kuŗi piedalījās kopīgā iepirkšanā. Tikai 1867. gadā, uz fabrikas ierēdņa Rogova ierosinājumu, atvēra veikalu, bez liekām formalitātēm, bez statutiem. Pie veikala atvēršanas preces tika iepirktas par 2728 rubļiem. Preces tika pārdotas ar 10 proc. uzcenojumu, kuŗu bij nodomāts izlietot rezerves kapitalu iekrāšanai, kā arī izdevumu segšanai. Neskatoties uz uzcenojumu, preču cenas bij stipri zemākas par agrākām cenām — pie privat-tirgotājiem, tā: milti maksāja agrāk 5 kap. mārē., tagad 3½ kap.; cukurs — agrāk 35—40 kap. mārē., tagad 21—23 k.; kartūns — agrāk 14—30 kap. aršīnā, tagad 8—22 k. u. t. t.

Līdz šim vēl Kinoviešu pasākumam nav piedota kooperatīva forma. Patiesībā nav arī nekādas organizācijas, nav pārvaldes organu. Veikala pārzināšanai tiek izvēlēts rīkotājs, kuŗš arī vada visu lietu. Viņš nebij kalpotājs un no viņa neprasīja, lai viņš visu savu laiku ziedotu veikalam: viņš tirgojas brīvlaikā no 2—5 un kā atalgojumu saņem 1

proc. no pārdoto preču sumas. Norēķini tiek sastādīti reizi mēnesī.

Pie uzmanīgas un taupīgas rīcības veikals darbojas labi, operācijas paplašinājas. Sāk trūkt apgrozības līdzekļu un Kinovieši — krīt grēkā: 1868. gadā griežas pie fabrikas īpašnieka Strogonova pēc aizdevuma, ko pēdējais arī neliedz un izsniedz 6.000 rubļus. Biedrības biedri uzņemas atbildību par šo aizdevumu un to sadala atbildības pajās. Nākošā 1869. gadā šis parads jau likvidēts.

1870. gadā biedrība saņem apstiprinātus kooperatīva statutus — tā tad — tikai septiņā darbības gadā! Arī bez rakstītiem statūtiem Kinovieši pratuši un spējuši savas biedrības darbību attīstīt. Preces pārdotas: 1867. g. par 2828 rub., 1868. g. par 11.236 rub., 1869. g. par 15.380 rub. un 1871. g. (pirmā oficiālā darbības gadā) par 23.925 rub., pie tīras peļņas 3.247 rub. (4,6%). Taupība izdevumos gan ievērota liela: 1871. g., pie diezgan prāvas apgrozības, par algām izdots: pārdevējam 522 r., sekretaram 39 r.; trīs valdes locekļi saņēmuši pa 10 kap. ik par katru, biedrības lietās veikalā pavadīto stundu.

Kādi bij Kinoviešu kooperācijas principi?*) . Jau pašā sākumā Kinovieši bij nākuši pie atziņas: pārdot preces tikai pret tūlītēju samaksu. Šis princips zīmīgs tanī ziņā, ka pasargāja biedrību no atkarības no fabrikas. Tālāk bij nolemts — arī pašā sākumā — no tīras peļņas 50 proc. pieskaitīt pie pamata, nedalāma kapitāla un 50 proc. sadalīt starp biedriem proporcionāli viņu pajām un pirkumiem, pie kam šī summa līdz 1881. g. neizmaksājama biedriem, bet pieskaitāma pajām.

Biedrības darbībā ir arī savi tumši plankumi. Vislielākais no tiem — aprobežotais biedru skaits: 1870.—71. g. bij 49 biedri, 1875.—76. g. — 53, 1880.—81. g. — 47. 1874. g. nolemts ņemt no jauniem biedriem 10 rubļus iestāšanās maksas, bet trīs gadus vēlāk šī summa paaugstināta līdz 25 rub. Vispār biedrības statutos paredzēts nepieņemt jaunus biedrus virs noteikta biedru skaita. Acīmredzot, biedrība bija ne atklāta masu organizācija, bet gan izmeklētu, fabrikas „aristokrātu“ organizācija. Par masu organizāciju tā kļuva vēlāk — deviņdesmito gadu sākumā, kad biedru skaits jau vairāk simtu liels.

Tad tālāk. Atzītos kooperācijas principus izveda dzīvē tālu ne konzekventi: atzīts izmaksāt premijas uz pirkumiem, bet vēl lielākas ir dividendu izmaksas uz pajām; tika pielaista preču pārdošana uz parādu un astoņdesmitos gados šī summa iztaisa jau 70 proc. no pajām; praktizēja arī preču pārdo-

*) Biedrība darbojas līdz pašam beidzamam laikam.

šanu pēc fabrikas orderiem, bet šādu pārdošanu galīgi izbeidza 1904. gadā.

Šīs tumšās puses biedrības darbībā tomēr nevar būt par iemeslu, lai nezinātu Kinovas strādnieku kooperācijas pirmā mēģinājuma lielo vēsturisko nozīmi. Saprotams, nevar piedzīvināt Kinoviešus Ročdeles audējiem, kuri deva pasaulei jaunu kooperācijas uzbūvi. Bet Ročdelieši nedzīvoja pie Čusovajas upes, no kurienes 125 verstis līdz nenozīmīgai provinces pilsētiņai; tie nebija tikko atsvabināti no dzimtsbūšanas un viņus nebija brīv kalnu priekšniekiem sodīt ar miesas sodu — pērt. Tie dzīvoja rūpniecības zemē — Anglijā un pazina organizētas cīņas un apvienošanās pagātņi; viņu starpā bij ļaudis, kuri atradās zem socialisma idejas iespaida.

Kinovas kalnu fabriku strādniekus tuvināja Ročdeles audējiem vispārējie darba ļaužu dzīves apstākļi, vispārēja strādnieku nabadzība un nepieciešamība uzstāties cīņā kopotiem spēkiem, starp citu nepieciešamība apvienoties kā patērētājiem, lai tādā apvienošanā gūtu tiešām reālus labumus.*).

Kooperacija un starptautiskā tirdzniecības politika**)

Kā dai jābūt tai tirdzniecības politikai, kuŗu varētu veicināt kooperatori? Šajā jautājumā kooperatoru starpā valda trīs dažādi uzskati. Daži piem.: šveices, Zviedrijas un Danijas kooperatori pilnīgi atsakas no politikas, jo viņi saka, ka, nodarbojoties ar politiku, protekcionisti sanāktu komfliktā ar brīvās tirdzniecības piekritējiem, pilsētas kooperatori — ar lauku kooperatoriem u. t. t., kas neizbēgami nozīmētu ieviešanu politisko strīdu arenā un neitralitātes principu izušanu. Citi, turpretīm, piem.: angļu un amerikāņu kooperatori šo jautājumu uzskata par vienu no svarīgākiem kooperācijas jautājumiem ne tikai no saimnieciskās dzīves dārdzības viedokļa, bet arī no starptautiskās zolidaritātes moraliskā viedokļa. Tālāk, viņu domas ir tādas, ka nav vajadzīgs radīt nemaz jaunu starptautiskās tirdzniecības politikas programmu, jo tāda jau eksistējot, proti: brīvā tirdzniecība. Kooperatoru pienākums ir vienkārši pievienoties viņai un ar visiem spēkiem censties pārvarēt šķēršļus, kas traucē viņas attīstību. Tik tālu angļi un amerikāņi.

Jaunā programma. Beidzot ir vēl 3. grupa, kuŗa sastādas vienīgi no franču kooperatoriem, kuŗi sludina, ka kooperacija nevar apmierināties ar brīvās tirdzniecības programmu, un ka jāizstrādā jauna programma. Tomēr, lai gan

*) Pēc „М. Балабанов. История рабочей кооперации в России“

***) Pēc S. Žida.

viņu viedokli jau pieņēma starptautiskā kooperācijas kongresā Bazelē 1921. g., tas palika tikai uz papīra, — dzīvē no citiem un sevišķi no angļu kooperatoriem neizvesti. Cēloņi šādai angļu rīcībai sekoši. Pirmo reiz šīs domas par jaunu programmu izteica Šarls Žīds 1919. g. februārī, dažādu zemju kooperatīvo organizāciju pārstāvju konferencē. Tā ka miers vēl nebija noslēgts, tad konferencē nepiedalījās pretnieku pārstāvji. — „No šīm divām politikām (protekcionisms un brīvā tirdzniecība), kurai lai pievienojas kooperatori? Ir skaidrs, ka pirmāi mēs pievienoties nevaram, jo tā runā pretīm mūsu atsevišķo kooperatīvu interesēm, un mūsu pienākums ir šīs intereses pēc iespējas aizstāvēt; bet mēs nevaram pievienoties arī otrai, t. i. brīvai tirdzniecībai, lai gan tā būtu vairāk pieņemama tādēļ, ka viņa cenšas pamazināt dzīves dārdzību. Bet arī brīvā tirdzniecība nav nekas cits, kā konkurence, ekonomiska cīņa un kooperācija nevar piekrist konkurencei. Viss viens, vai tā būtu starptautiska, vai vietēja. Nevajaga aizmirst, ka brīvās tirdzniecības sistēma ir Mančestres tirgotāju darbs, bet Mančestres lieltirgotājiem nebija nekā kopēja ar toreiz neievērojamiem Ročdeles pionieriem, lai gan viņi bija tuvi kaimiņi. Mančestriešu nolūks bija personīga peļņa, turpretīm pēdējie cīnījās pret peļņu. Tie bija divi pilnīgi pretēji principi. Kooperācija nevar pieņemt sev par ideālu ārzemju tirgu iekarošanu arī tad nē, ja šī iekarošana nenotiktu ar spēka palīdzību, bet tikai ar tirgotāju veikāliem. Kooperācijas komerciālā politika, tā tad, nevar būt ne nacionāla protekcija, ne starptautiska sacensība. Kooperācijas tirdzniecības politikas nolūks ir tas, ko mēs pašlaik gribam realizēt politiskās sferās zem **Tautu Savienības** nosaukuma“. Šīs domas radīja izbrīnu klātesošo kooperatoru starpā. Amerikas delegāts pat izteicās, ka viņš pirmo reizi savā mūžā dzirdot tādu ideju. — Katram liberalam anglim brīvā tirdzniecība ir kaut kas svēts, par kuru nevar runāt bez cienības. Patiešām, neviens neapbrīno vairāk kā mēs, t. i. angļi, varonīgo Kobdena un Dr. Braitā cīņu, ar kuru viņi izcīnīja brīvo tirdzniecību tanī pat laikā, kad pionieri dibināja savu kooperatīvu. Un tomēr nevar noliegt, ka brīvai tirdzniecībai, kā tirdzniecības politikai, pamats ir brīva konkurence un mērķis — peļņa. Tāpat nevar noliegt, ka brīvās tirdzniecības objekts ir jauna tirgus iekarošana, ieznīcinot sāncensus. Tādā kārtā viņa grib ievest starptautiskos sakarus saimniecisku sistēmu, kuru kooperācija grib izskaust. Vai tā nav pretruna!?

Kooperatīvā maiņas politika. Mums jautās: ja jūs negribat ne protekciju, ne brīvo tirdzniecību, kādu tirdzniecības sistēmu tad atzīstat? — Mēs nevēlamies vienkārši to sistēmu, kādu kooperācija jau ir ievedusi vietējā

tirdzniecībā. Mēs vēlamies, lai starp nacijām būtu tāda pat saistība, kāda pastāv starp atsevišķiem veikaljiem. Konkurence un dzīņa pēc peļņas ir jāizslēdz no kooperatīvās maiņas. Var pat teikt, ka pie šādas sistēmas vairs nav ne pirkšana, ne pārdošana, bet tikai vērtību izdalīšana starp atsevišķiem locekļiem. Kāds ir lielo kooperatīvu nolūks? Vai tas ir pārdošanas preces, cik dārgi vien iespējams? — Nebūt nē! Gluži pretēji: Viņu mērķis ir pēc iespējas ekonomiskāk (ja iespējams, pašiem ražojot) iegūt preces, kuŗas vajadzīgas viņu biedriem. Lai labāk varētu saprast mūsu ideju, iedomāsimies, ka kooperatīva visās valstīs ir sasniegusi savu augstāko attīstības pakāpi, t. i. ka viņa būtu iekarojusi visu rūpniecību un tirdzniecību. Katras tautas kooperatīvu savienībai tad piederētu iekšējās tirdzniecības monopols, tāpat kā Padomju Krievijā valstij pieder ārējās tirdzniecības monopols. Kādā veidā atsevišķie kooperatīvi tad izvestu preču apmaiņu savā starpā? — Tādā pat kārtā kā tagad: katra kooperatīva mērķis būtu dabūt no otra kooperatīva tās preces, kuŗas viņš pats nevar visizdevīgāk ražot, ievērojot saimnieciskos principus. Kas attiecas uz eksporta tirdzniecību, tad tā būtu vienkārši līdzeklis samaksāt par importu un apmierināt ārzemju kooperatīvu trūkumus. Tāds viedoklis ir gluži pretējs patreizējai starptautiskai tirdzniecībai, kuŗa galveno svaru liek uz eksportu, jo tikai no tā var iegūt peļņu. Importu tā uzskata par nepatīkamu vajadzību, no kuŗa pēc iespējas ir jāatsvabinās.

Soļi uz jaunās sistēmas pusi. Varbūt teiks, ka šeit attīstītās domas ir tikai sapnis, kuŗš var piepildīties tikai tālā, tālā nākotnē. Patiešām, mēs tam piekrītam, bet šo mūsu sistēmu var mazākais uzskatīt kā robežpunktu, kas labi pazīstams matemātiķiem, kuŗam pastāvīgi var tuvuoties, kaut arī to nevar sasniegt. Vislabākais līdzeklis tuvuoties šai sistēmai, pēc mūsu domām, ir tāds, ka nedrīkst pamest starptautisku maiņu brīvās tirdzniecības anarķiskā stāvoklī, bet gan radīt tautu starpā tirdznieciskas savienības jeb ekonomiskas biedrības. Ir tiesa, mums jau ir vesela sistēma tirdzniecības līgumu — (šeit jāievēro, ka absolūti brīvā tirdzniecība pilnīgi izslēdz tirdzniecības līgumus. Viņu vienīgā gudrība izteikta no Bastia, kuŗš no brīvās konkurences un tirdzniecības gaidīja visu labu, ir šāda: *laisser faire, laisser passer*, t. i. ļaujiet darīt, ļaujiet notikt.), — bet šī sistēma nevar mūs apmierināt. Katrs tirdzn. līgums ir kontrakts starp divām pusēm, noslēgts pēc lielas tirgošanās un „andeles“, bet nav asociatīvu kontrakts vārda pareizā nozīmē; — nav kontrakts, kādu mēs gribētu redzēt noslēgtu starp tautām. Pēc mūsu domām šādiem līgumiem jābūt līdzīgiem tam līgumam, kādu pagājušā gadu simtenī noslēdza atsevišķas Vācijas val-

stiņas savā starpā (Zollverein), kuŗš bija vienotās Vācijas pirmais pamats. Kā otrs piemērs šādam līgumam varētu noderēt Centralās Eiropas ekonomiskā savienība, par kuŗu daži jau sāk domāt un kuŗas izvešanai nesen atpakaļ Vinē tika dibināta savienība. Tāpat ir jau domāts par ekonomisko savienību starp Franciju, Beļģiju un Luksemburgu, un, varbūt, arī Vāciju. Šīs komercialās savienības pavairojoties un paplašinoties ietvers sevī arī pārējās valstis un beigsies, varbūt, ar Eiropas ekonomiskās savienības nodibināšanos. Šīs ekonomiskās savienības nebūs pilnīgi kooperatīvas, jo viņās nebūs izslēgta dziņa pēc peļņas, bet tomēr tas būs milzīgs solis no pastāvošās sistēmas uz priekšu, jo tās nebūs saistītas tikai ar pirkšanu un pārdošanu vien, bet tiks ierautas visās ekonomiskās aktivitātes robežās: rūpniecībā, transportā, kolonizācijā u. t. t.

Nesen atpakaļ Ženevā vācu pārstāvis Strezemans, sakarā ar Vācijas uzņemšanu Tautu Savienībā, beidza savu runu sekošiem vārdiem: „Vecā pasaules saimniecība atbalstas uz tradicionāliem tirdzniecības maiņas likumiem. Mūsu uzdevums ir atrast jaunu formulu, kuŗa izslēgtu visu to, kas līdz šim ir šķīris atsevišķo tautu ekonomiskās sistēmas.“—Pareizi! Kooperācijas kustības mērķis ir atrast un realizēt šādu jaunu formulu.

Kādam jābūt ir veikala darbiniekam?

Vācu kooperatīvā presē atrodam interesantu izvilkumu no kādas privātas firmas „baušļiem“, ko ta prasa no saviem veikala darbiniekiem. To der ņemt vērā arī mūsu kooperatīviem.

Labam veikala pārdevējam ir jābūt:

- m u z i ķ i m, lai satismē ar pircējiem prastu ieturēt pareizu toni;
- e l e k t r o t e c h n i ķ i m, lai pārdodamās preces pircējam nostādītu pareizā apgaismojumā;
- g l e z n o t ā j a m, lai pareizi iztēlotu pircējam preču derīgumu;
- ā r s t a m, kuŗš saprot, kā pareizi apieties ar pircējiem;
- a d v o k a t a m, kuŗš aizstāv savu klientu intereses;
- d o m n i e k a m, kuŗš var sniegt saviem klientiem nosvērtu padomu;
- a p d r o š i n ā š a n a s a ģ e n t a m, lai pircējiem apdrošinātu pārdodamo preču labumu;
- a r c h i t e k t a m, kuŗš klientiem viņu nodomu izvešanā ierāda īsto vietu;

k ā r t ī b n i e k a m, kuŗam jāgādā par savu klientu
 drošību un labklājību;
 g a l d n i e k a m, kuŗš naglai trāpa taisni uz galvas;
 c e ļ i n i e k a m, kuŗš soli pa solim iet uz priekšu;
 l a i k a r ā d ī t ā j a m, kuŗa barometris vienmēr stāv
 uz „jauks laiks“;
 b u r v j u m ā k s l i n i e k a m, kuŗš izgaisina katras
 šaubas savos klientos;
 p a v ā r a m, kuŗš visu garšīgi sagatavotu ceļ priekšā;
 a p t i e k a r a m, kuŗš rūgtos maksāšanas pilienus
 prot padarīt saldēnus;
 a k t i e r i m, kuŗam pircēji arvien izrāda piekrišanu
 un „da capo“ (no jauna) iet veikalā iepirkties;
 s t r a t e ģ i m, kuŗš cīnas līdz pretinieks uzvarēs;
 š o f e r a m, kuŗš sasniedz savu mērķi un piedalās
 sacīkstēs;
 m e i s t a r a m u z v i s ā m r o k ā m, kuŗš visu zi-
 na un spēj un nekad nenonāk apjukumā.

Sagatavošanās darbi starptautiskai saim- nieciskai konferencēi

Komitejā pie Tautu Savienības, kuŗai uzdots sagatavot
 starptautisko saimniecisko konferenci, ieiet arī kooperācijas
 un arodbiedrību sūtīti priekšstāvji. Šie kooperatīvās un
 strādnieku kustības pārstāvji komitejā pēc iepriekšējas ko-
 pējas apspriedes ir deklarējuši savu kopējo viedokli sasauca-
 mās konferencēs jautājumā.

Viņi ieskata, ka runājot par vispārējo saimniecisko stā-
 vokli pasaulē, komitejai jāizstrādā noteikta darbības pro-
 grama. Šī programma izstrādājama pēc tiem vadošiem prin-
 cīpiem, pie kuŗiem kooperācijas un strādnieku kustības va-
 doņi pieturējušies visu pēckara laiku, un tie būtu sekoši:
 saimnieciskā dzīve noorganizējama tādējādi, ka ta netrau-
 cētu, bet veicinātu pasaules mieru; darbs nodrošinams kā
 līdzeklis bezdarba novēršanai; labāka dzīves apstākļu izvei-
 došana, piemērojoties vispārējai civilizācijas attīstībai un
 cilvēku pašcieņas sajūtai.

Ņemot vērā, ka saimnieciskai konferencēi, ja tā grib sa-
 s. i e g t taustamus mērķus, gribot negribot būs jāizvēlas no-
 teikta programma, strādnieku un kooperācijas priekšstāvji uz-
 skata par nepieciešamu likt priekšā konferencēs sagatavoša-
 nas komitejas iztirzāšanai sekošus punktus:

1. Naudas stabilizācija.

Visām valstīm, lai tās varētu ievadīt visas savas saimnie-
 ciskās dzīves nozares normalā gaitā, jāpāriet uz kopēju zelta

talonu, padarot tādējādi pēc iespējas stabilākas ražojumu cenas vispāri un iedzīvotāju pirkšanas spējas. Tas lielā mērā veicinātu ražošanu un nodrošinātu nodarbošanos strādniekiem.

2. Šķēršļu novēršana starptautiskā tirdzniecībā.

Šeit ir domāti līdzekļi pret pārspilētām protekcionisma tiesmēm un pret jēlvielu importa aizliegumu no vienas zemes otrā, kā arī lauksaimniecības pacelšana, paceļot tās ražošanas spējas.

3. Starptautiska ražošanas saskaņošana, ievēdot garantijas, kas nodrošina patērētāju intereses un strādnieku tiesības.

4. Strādnieku ieceļošanas un izceļošanas kustības noorganizēšana.

5. Pastāvīga saimniecības organa nodibināšana, kurā, rīdās valstīm, reprezentētos visi noorganizētās saimnieciskās dzīves spēki. Tapēc jāparedz sekošu grupu piedalīšanās šajā padomē: 1) rūpniecība, 2) lauksaimniecība, 3) tirdzniecība un finanses, 4) darbs, 5) patērētāji.

Rūpniecību un darbu varētu reprezentēt starptautiskā darba biroja administratīvās padomes darbdevēju un strādnieku grupu ievēlēti locekļi. Patērētāju un lauksaimniecības pārstāvjus nozīmētu, saziņā ar starptautisko darba biroju, starptautiskā kooperatīvā aliancē un starptautiskais lauksaimniecības institūts (Romā).

No šīs priekšā liktās dienas kārtības, kā zināms, savā pēdējā konferences sagatavošanas komitejas sēdē 15. novembrī tika izmests jautājums par naudas stabilizēšanu (tas lielākā daļā zemju jau nokārtots), tad emigrācijas jautājums, jo šinī jautājumā neesot cerības panākt vienošanos.

Konference sanāks 4. maijā Ženevā, katra valsts varēs sūtīt pa 5 del.; kooperācijas pārstāvji minētā sagatavošanas komitejā izsaka vēlēšanos, lai delegācijas sastāvā ietilptu kooperācijas pārstāvis.

š

Noteikumi par kooperatīvām sabiedrībām un viņu savienībām*)

Trešā daļa.

Par kooperatīvu sabiedrību un viņu savienību revīzijām.

1. Visas kooperatīvās sabiedrības un to savienības padotas obligatoriskai revīzijai uz šā likuma pamata.

2. Kooperatīvu revīziju padome var noteikt obligatoriskās revīzijas arī organizācijas, kurās nebūdamas reģistrētas kā kooperatīvas sabiedrības vai to savienības, a) ved kooperatīvu darbību, vai b) dēvē sevi par

*) Projekts, kurš izstrādāts no kooperatīvu Kongresu Padomes un tagad iesniegts Saeimai.

kooperatīviem vai to centralēm, vai c) saņem valsts pabalstus kooperācijas veicināšanai.

3. Revīzijas mērķis ir noskaidrot: a) vai 1. pantā minētās sabiedrības un to savienības, kā arī 2. p. „a” punktā minētās organizācijas izpilda likumu un savu statutu noteikumus, vai viņu darbība saskan ar viņu pilnvaroto organu lēmumiem un vai viņas pareizi ved darbvedību un grāmatvedību; 6) vai 2 p. „b” punktā minētām organizācijām pēc viņu darbības ir pamats saukties par kooperatīviem vai to centralēm un c) vai 2. p. „c” minētās organizācijas pareizi izlieto viņām piešķirtos pabalstus kooperācijas veicināšanai.

4. Katra organizācija padota obligatoriskai revīzijai ne mazāk kā vienreiz divu gadu laikā. Tieslietu ministram tiesība atsevišķos gadījumos revīziju termiņu pagarināt vēl uz vienu gadu.

5. Obligatorkas revīzijas nozīmēt ir tiesība: a) kooperatīvu revīziju padomei, b) specialām kooperatīvu revīziju savienībām, c) kooperatīvu sabiedrību savienībām un d) ar kooperatīvu revīziju padomes atļauju 2. p. „a” punktā minētām organizācijām, ja šā panta „b” un „c” punktos minētās savienības un „d” punktā minētās organizācijas apvieno katrā vismaz 15 kooperatīvus ar vismaz 100 biedriem.

6. Kooperatīvu revīziju padome pastāv pie Tieslietu ministrijas sekošā sastāvā: Tieslietu ministrs vai viņa deleģēts vietnieks, Finanšu ministrijas pārstāvis un pa vienam delegatam no savienībām un organizācijām, kuŗām uz šā likuma 5. p. pamata ir tiesības nozīmēt obligatorkas revīzijas.

7. Kooperatīvu revīziju padome pārzin obligatorkās kooperatīvu revīzijas. Padomes sēdes sasauc un vada Tieslietu ministrs vai viņa vietnieks un visi jautājumi padomes sēdēs izšķirami ar vienkāršu balsu vairākumu.

8. Kooperatīvu revīzijas padome izsludina „Valdības Vēstnesī” to savienību un organizāciju sarakstus, kuŗām ir tiesība nozīmēt obligatorkās revīzijas, un izdod viņām apliecības. Pirms tādas apliecības saņemšanas neviena savienība vai organizācija nevar nozīmēt obligatorkas revīzijas.

9. Revīziju tiesības var atņemt kooperatīvu revīziju padome: a) ja revidentu pieaicināšanas tiesības baudošā organizācija pārkāpj likumus un savu statutu noteikumus un b) ja viņa neapmierinoši izpilda revīzijas pienākumus. Lēmumi par revīzijas tiesību atņemšanu pieņemami ar $\frac{2}{3}$ klātesošo balsu vairākumu.

10. Revīziju izdara lietpratēji, kuŗi teoretiski un praktiski pārzin grāmatvešanu, kooperāciju un tās operācijas, ar kādām nodarbojās revidējamais kooperatīvs. Revidentam nedrīkst būt veikalniecisku attiecību ar revidējamo organizāciju.

11. Uzņemoties revidenta pienākumus revidentam jāparaksta sviņģis solījums apzinīgi izvest viņam uzticētās revīzijas un noteikti izpildīt no likuma uzliktos pienākumus.

12. Triju mēnešu laikā pēc šo noteikumu publicēšanas „Valdības Vēstnesī” visām uz kooperatīvā likuma dibinātām organizācijām jāpaziņo kooperatīvu revīziju padomei, no kādas revīzijas tiesības baudošās organizācijas revidentiem tā vēlas revidēties. Organizācijām, kas dibinātas pēc šī likuma izdošanas, minētais paziņojums jāizdara triju mēnešu laikā pēc statutu reģistrēšanas. Organizācijās, no kuŗām šāds paziņojums nav saņemts, revidējamas no revīzijas padomes pieaicinātiem lietpratējiem, vai no padomes nozīmētām savienībām.

13. Padomes izdevumu budžets ietilpst Tieslietu ministrijas budžetā.

14. Tuvākus noteikumus par padomes darbību izstrādā pati padome un tie stājas spēkā pēc apstiprināšanas no Tieslietu ministra.

15. Kooperatīvu obligatorko revīziju tiesības baudošās organizācijas padotas kooperatīvu revīzijas padomes pieaicināto revidentu revīzi-

jai. Revidentus šīm revīzijām katrā atsevišķā gadījumā apstiprinā padome, kas noteic arī revidentu atalgojuma apmērus.

16. Revīziju savienības dibināmas uz šā likuma otrās daļas pamata.

Piezīme: Kooperatīvu revīziju padomei ir tiesība atļaut revīziju savienību reidentiem izdarīt revīzijas arī savienībā neapvienotos kooperatīvos.

17. Ar revīziju saistīto izdevumu segšanai Revīziju Savienībām, tāpat, kā revīziju tiesības baudošām organizācijām vispār uz to biedru pilno sapulču lēmumu pamata ir tiesība ņemt atlīdzību saskaņā ar revīzijai izlietoto revidentu laiku un citiem izdevumiem.

18. Revidējamās iestādes amata personu pienākums pieļaut revidentu pie vērtībām, mantībām, dokumentiem un grāmatām. Pie revīzijas pieaicināma arī organizācijas pārvalde, bet tās nepiedalīšanās neaiztur revīzijas izvešanu.

19. Par izdarīto revīziju sastādams protokols, ierakstot visu konstatēto. Protokols parakstāms no revidenta un revidējamās iestādes pārvaldes locekļiem, kas bijuši klāt pie revīzijas izvešanas. Protokolu noraksti nododami kooperatīvu revīziju padomei.

20. Revidētās organizācijas pārvaldes pienākums revīzijas protokolu nolasīt tuvākā biedru pilnā sapulcē pirms grāmatu noslēgumu rēķinu apstiprināšanas, pie kam reidentam tiesība personīgi piedalīties pilnā sapulcē.

21. Ja revidents atrod, ka nolaistas grāmatvedības dēļ revīzija nav pareizi izdarāma, vai pieļauti statutu pārkāpumi, tad revidents nekavējotī sastāda protokolu un noteic laiku, kad grāmatas savaedamas kārtībā un pieļautie pārkāpumi novēršami.

22. Ja organizācijas pārvalde vai tās atsevišķi locekļi nepieļauj revidentu pie revīzijas izvešanas, vai arī kavē to, revidents sastāda par to protokolu un lietu nodod attiecīgai tiesu iestādei vainīgā saukšanai pie atbildības uz soda likuma 1381¹ p. pamata.

23. Ja revīzija atklāj sabiedrībās un savienībās, kas minētas šā lik. 1. p., vai organizācijas, kas min. šā lik. 2. p. „a“ punktā likumu vai statutu pārkāpumus, tad kooperatīvu revīzijas padome var ierosināt tādas organizācijas slēgšanu tiesas ceļā.

24. Ja revīzija konstatē, ka organizācijai, kas minēta šā likuma 2. p. „b“ punktā, pēc savas darbības nav pamata dēvēties par kooperatīvu, vai kooperatīvu centrāli, tad kooperatīvu revīzijas padome viņai to aizliedz, bet ja tāda organizācija arī pēc tāda aizlieguma turpinā dēvēties par kooperatīvu vai kooperatīvu centrāli, tad kooperatīvu revīzijas padome var ierosināt tādas slēgšanu tiesas ceļā.

25. Ja revīzija konstatē, ka organizācija, kas minēta 2. p. „c“ punktā nepareizi izlieto viņai piešķirtos pabalstus kooperācijas veicināšanai, tad kooperatīvu revīzijas padome var ierosināt tādu pabalstu atraušanu viņai un izsniegt pabalstu atprasīšanu.

26. Revidentu un revīzijas tiesības baudošo organizāciju pienākums neizpaust revidētā kooperatīva veikalnieciskos noslēpumus. Vainīgās personas aizliegtu ziņu izpaušanā sodāmas uz soda likuma 541. p. pamata.

Revīzijas protokolā organizāciju veikalnieciskie noslēpumi iztirzājami tikai tik tālū, cik tālū tie stāv sakarā ar revidenta iebildumu celšanu pret novērotiem trūkumiem.

27. Ja revīzija tiek izdarīta uz kooperatīvu revīziju padomes rīkojuma pamata, tad revidenta atalgojums un braukšanas izdevumi sedzami no revidējamās organizācijas pēc revīzijas padomes noteiktām normām.

28. Revidenti nedrīkst paši iekasēt vai piedzīt atalgojumu par revīzijām. Piedzišanu un izmaksu izdara iestāde, kuŗas uzdevumā revīzija tiek izvesta.

29. Tuvākus noteikumus par obligatoriskām revīzijām izdod kooperatīvu revīziju padome.

30. Šis likums stājās spēkā no tā publicēšanas dienas „Valdības Vēstnesī“.

SIEVIEŠU STŪRĪTS

Aicināt talkā sievietes!

Mēs esam mēģinājuši saistīt kooperācijas darbā sievietes. Bet līdz šim viņas netika pie kooperativu dzīves veidošanas. Nupat notikušajā „Pamata“ pilnā biedru sapulcē revīzijas komisijā ievēlēta viena sieviete. Mēs to atzīmējam, kā principiēli svarīgu un vēlams būtu, lai arī pārējās organizācijas savās sapulcēs šim piemēram sekotu. Varbūt, tad sieviete ieies organizācijā mūsu darbā un savus spēkus ziedos kooperācijas kustībai.

Anglijas kooperatīvā sieviešu žurnālā

„Woman Outlook“ (Sieviešu Apskats) Nr. 124 ievietots aizrādījums par patērētāju kooperācijas nostiprināšanos jaunajā Latvijas valstī, pie kam arī minēts, ka šo patērētāju kooperāciju reprezentē mūsu žurnāls „Kooperators“. Tālāk, no mūsu žurnāla decembra mēneša numura ievietota mūsu bij. līdzstrādnieces A. Liepas gīmetne un atzinīga atsauksme par viņas darbību kooperācijas un kultūras laukā.

Anglijas kooperācijas nedēļas laikrakstā

„The Cooperative News“ ievietots aizrādījums par mūsu žurnāla decembra mēneša numurā ievietotiem rakstiem par Anglijas kooperatīvo partiju.

JAUNATNEI

Skolu kooperatīvi Francijā

Nesen mirušais Parīzes universitātes rektors Pols Lapi (Paul Lapie) publicējis plašāku darbu par skolu kooperatīviem Francijā, kā atbildi uz pretinieku iebildumiem pret šī veida kooperatīviem. Mēs pasniedzam saviem lasītājiem šeit īsu izvilkumu iz šī darba, kam ir arī principiēla nozīme mūsu jaunajā kooperatīvā kustībā.

Skolu kooperatīvus tagad Francijā var saskaitīt tūkstošos. Šis skaits vēl nepietiekošs, tam jābūt desmit tūkstošus lielam. Nedrīkstētu vairs sastapt nevienas skolas, kurai nebūtu sava kooperatīva.

Visi ir vienis prātis atzīt skolu dzīvē kooperatīvu lielo nozīmi pie grāmatu, mikroskopu, fonografu, kinofilmu, bezdrāts telegrafa aparātu u. t. t. iegūšanas. Visi arī ir vienis prātis, ka kooperatīvi ierosina skolēnos darba mīlestību, tīrības un kopdarbības sajūtu, respektu pret brīvi pieņemtu disciplīnu u. t. t. Tomēr, neskatoties uz to, atrodas cilvēki, kuri noliedz šo jauno audzināšanas veidu, atrodot kooperatīvā kaut ko revolucionāru. Paši revolucionāri atkal izsakas, ka kapitalistiskā valsts iekārtā skolu kooperatīviem nav vietas. Tāpat arī tie, kas sevi uzskata par lielu principu aizstāvjiem, neatzīst šos kooperatīvus.

Skolu kooperatīvi nav uzskatāmi ne par ražošanas, ne arī par patēriņa kopuzņēmumiem; tie nav radīti cenu nosīšanai, bet skolu vajadzību apmierināšanai. Arī tos nevar uzskatīt par rūpniecības vai komerciāliem uzņēmumiem. Ja tie ienes skolu dzīvē zināmu revolūciju, tad ta ir nevis saimnieciskā mehānismā, bet skolu darbības funkcijās un metodēs.

Vai šim jaunam skolu darbības veidam var piemērot vārdu kooperatīvs? Bez šaubām to var. Darbs un mērķis skolā ir tas pats, kas kooperācijai: veicināt biedrošanās praksi, t. i. grupēt individuus un saskaņot viņu darbību.

Sevišķi asi uzbrūk skolu kooperatīviem tie doktrināri, kuri visu ierauga valsts gādībā. Viņi skolu kopdarbības pasākumus uzskata pretējus valsts interesēm. Grūti mums nostāties uz viņu redzes viedokli. Mēs nedzīvojam teoriju pasaulē, bet rēķināmies ar realitāti. Un šī realitāte ir sekoša:

Izglītības lieta, kādu nosaka 1926. gada likums, nav uzskatāma vienīgi par valsts gādībā esošu. Tā nodota divām kolektivitātēm: valstij un komūnai. Patreizējais režīms ieņem vietu starp veco, kur izglītība atradās komūnu rīcībā, un jauno režīmu, kad tā būs tīri valsts lieta. Tagad valsts gādā par skolotāju personālu, bet komūnas apgādā skolas ar mācības līdzekļiem. Nodibinot kooperatīvus, valsts pienākumi ar to netiek kavēti, jo valstij par skolu apgādāšanu ar mācības līdzekļiem nav nekāda pienākuma.

Tas pats sakāms par komūnāliem pienākumiem pie skolu apgādāšanas ar mācības līdzekļiem. Var likties, ka šos pienākumus traucētu noorganizēts kooperatīvs šim nolūkam. Patiesībā ņemot, labi nostādīts kooperatīvs vienmēr iegūs savai skolai no municipalitātes daudz vairāk, nekā municipalie budžeti pirms un pēc skolu kooperatīvu nodibināšanas. Reti nākuši priekšā gadījumi, kad municipalais budžets mazāks pēc kooperatīva noorganizēšanas, bet turpretī gan izglītības budžeti visur stipri palielināti.

Šeit doktrināri ceļ principielu iebildumu: pārkāpjot likumu, kurš bērniem nodrošinot brīvu bezmaksas skolu. Mēs tiem bez kautrības varam atbildēt un teikt, ka neviena ko-

operacija nevar pastāvēt bez biedru maksām. Ne šīs biedru maksas šeit krīt svarā, bet gan tas, kas ienes kopējā lietā iniciatīvi un darbu. Ja kooperatīvs kombinētas iniciatīves ceļā var sev iegūt pietiekoši līdzekļus, tam nav jāprasa finansiels pabalsts no saviem biedriem. Municipālitatu subvencijas, skolu pabalsti, bērnu pagatavoto vai iegūto priekšmetu pārdošana, skolu svētki u. t. t. ir tie līdzekļi, ar kuriem jaunie kooperatori var sabalansēt savu budžetu, neaiztiekot brīvās skolas principu.

Mēs arī sakam, ka ikvienam pilsonim tiesība sūtīt bērnus skolā par brīvu. Bet vai šī tiesība pilsoņiem uzspiežama par pienākumu? Vai var teikt, ka ta pienākums nemaksāt par skolu? Skolu kooperatīvi nekādi neaiztiek šīs tiesības, pat tad, kad biedru maksas ievestas, izdevumi paredzēti. Nevar arī nekad uzspiest par pienākumu maksāt: ne bērniem, ne vecākiem pret viņu gribu. Bet ja kooperatīvs rada apziņu savos biedros par biedru maksas pienākumiem, vai tas kas ļauns? Šeit nav jāizlaiž iz acīm psiholoģiskais likums, pēc kuŗa paša spēkiem sasniegtie un iegūtie panākumi bērniem daudz patīkamāki un dārgāki, nekā tas, kas tiem par brīvu dots.

Skolotāji nevar vadīties no teoretiskiem iebildumiem pret brīvās bezmaksas skolas principa neaizskaramību. Skolu kooperatīvi, kā redzam, nekādā ziņā neaiztiek šo principu. Un tāpēc jāvēlas, lai nebūtu vairs skolas, kuŗā nebūtu sava kooperatīva.

K. S.

R e d. p i e z. Līdz 1926. g. Francijā skolu uzturēšana (algas, telpas, mācības līdzekļi) gulās vienīgi uz komunal-iestādēm, tagad algas pārņemtas valsts budžetā. Skolenu kooperatīvi lielu lomu spēlē pie mācības līdzekļu apgādāšanas pašdarbības ceļā.

Skolēni un kooperacija

Kooperacija ir zināms cīņas veids pret kapitalismu. Kapitalistiskās iekārtas galvenā iezīme ir tā, ka ražošanā valda pilnīga anarķija: katrs ražo pēc iespējas vairāk, neskatoties uz to, vai viņš saražoto spēs pārdot. Šī neorganizētā ražošana ir cēlonis krīzēm. Noliktavas tiek pārpildītas saražoto preču, bet nav kas viņas pirktu. Līdz ar to slēdz fabrikas. Rodas milzīgas bezdarbnieku armijas.

Nevien pie ražošanas, bet arī pie preču izdalīšanas netiek ievērots nekāds plāns, vai sadarbība ar pārējiem ražotājiem, bet katrs atsevišķi cenšas pēc iespējas vairāk pelnīt. Cenas tiek saceltas nesamērīgi augstas, un galvenie cietēji ir patērētāji.

Preču cenu regulēšanā liels nopelns kooperacijai. Arī mēs, skolnieki, daudz varam darīt preču cenu regulēšanā ar

saviem kooperatīviem. Ne par velti Rīgas grāmatu rūpnieku sindikats uzsācis cīņu pret kooperatīviem, kuŗai par pamatu skolnieku kooperācija. Pēc literāriska satura grāmatām niecīgs pieprasījums. Tirgotāji gūst galveno peļņu no skolas grāmatām un rakstāmlietām. Bet kooperatīvi dod lielāku procentu pircējiem, nekā tirgotāji to vēlas. Tāpēc viņi nolēmuši iedabūt lielos kooperatīvus (Skolotāju savienības kooperatīvu, Kulturas Balsi u. t. t.) savā sindikatā, zem saviem noteikumiem.

Ja kooperatīvi būs atkarībā no sindikātiem, tad viņiem būs laupīta iespēja attīstīties, turpretīm kooperatīvu tīklam paplašinoties un pārņemot savās rokās arī ražošanu, tiks iznīcinātas kapitalisma ļaunās puses. Tas visas sabiedrības un mūsu interesēs.

Tāpēc, skolnieki, pabalstīsim kooperāciju, iestāsimies savā kooperatīvā par biedriem, pirksim tikai kooperatīvos! To darot mēs būsīsim veikuši lielu darbu; būsīsim piespieduši tirgotājus rēķināties arī ar pircējiem, ierobežojuši viņu peļņas kāri. Līdz ar to attīstīsies kultura, pacelsies izglītība.

A. B.

KOOPERACIJAS KRONIKĀ

LATVIJAS KREDITKOOPERATĪVU SAVIENĪBAS pilna (delegātu) sapulce notika 6. februārī Skolotāju mājas telpās. Uz šo dienu Savienībā bija par biedriem 72 kooperatīvas organizācijas, kuŗām bija tiesības sūtīt 125 delegātus. Ieradušies bija 73 delegāti no 40 organizācijām. Par sapulces vadoni ievēl Veidenbaumu. Darbības pārskatu un bilanci pieņem vienbalsīgi, tāpat budžetu. Ievērojot to, ka Savienības biedreņu vekseļu piedzišana ir stipri vāji nostādīta, ta velkās ilgi un izmaksā caur to dārgi, jo piedzinēji — pilnvarotie advokāti var piegriest šai lietai maz vēribas, ir ierosināts jautājums par juridiska resp. vekseļu piedzišanas biroju pie Savienības, kur priekš tam darbotos speciāli kāds darbinieks zem jurista atbildības. Jautājumam principā delegāti piekrit un nodod to valdei un padomei.

Pārvēlami nāk valdē — J. Edolfs, ko ievēl no jauna ar 64 balsīm 3 aturoties; padomē — Steins, Mangulis, Lorencs un Petersons. Ievēl Steinu ar 43 balsīm, Lorencu — 42 b., Manguli — 36 b., Petersonu — 28 b., par padomes kandidatos paliek Jaurens ar 14 b., Kvēps ar 13 b., Grēbe ar 10 b. Revīzijas komisijā ievēl Prūsi ar 50 b., Kraukli ar 38 b. un Sproģi ar 22 b.; kandidatos paliek Šmidts ar 16 b., Jubass ar 12 b. un Jaurens ar 12 b.

Pārrunā laucinieku delegātu ierosinājumu par lauku organizāciju stiprāku pievilksanu un par jaunu organizāciju dibināšanu tanīs apvidos, kur to vēl trūkst. Sapulces darbības gaita ar maz izņēmumiem bija viscaur lietīška un produktīva.

—s.

RĪGAS UN APKĀRTNES SAVSTARPĪGĀ UGUNSAPDROŠINĀŠANAS BIEDRĪBA arvienu vairāk pārvērsās par sabiedrisko organizāciju apkalpotāju. Tā pag. 1926. g. tanī bijuši apdrošināti:

	No sab. org.	No priv. pers.
Nekustāmi īpaš.	387.000.—	383.613.—
Lauks. inven.	—	58.804.—
Preces daž.	13.000.—	9.850.—
Sab. org. inven.	90.700.—	—
Dzīvokļu in.	—	26.400.—

Kopā. . . 490.700.— + 478.667.—

= par Ls 969.367.—

Biedrība savus riskus ir pārprošinājusi pēc noteikumiem Fin. Min. Apdrošināšanas nodaļā par Ls 231.392 un pēc līguma „Unionā“ par Ls 652.683.— kopā par Ls 884.075, pārējo paturējusi uz savu risku, t. i. apm. 9½%. Biedrības pilna sapulce notika 26. janvārī. Sapulci vada Grinfelds, protokolē Krūmiņš. Valdē ievēl Sproģi (līdzšinējo), revīzijas komisijā Kreili J., Sprivili un Bungerbu. Valde, sadalot amatus, ievēl par priekšsēdētāju J. Edolfu, viņa biedri J. Prūsi, sekretaru Z. Krūmiņu un kasieri A. Sproģi. —s.

PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBAS „PAMATS“ gada sapulce notika svētdien, 13. februārī š. g. Dienas kārtībā: 1) sapulces darbinieku vēlēšanas, 2) valdes un revīzijas komisijas ziņojumi, 3) 1926. g. pārskats un 1927. g. budžeta pieņemšana, 4) valdes un revīzijas kom. vēlēšanas.

Valdes ziņojumu sniedza b. Binaus. Kaut gan „Pamata“ biedru skaits nav liels, tomēr „Pamats“ visā apkārtnē spēlē lielu lomu, tas ir pazīstams visai pārdaugavas strādniecībai. „Pamata“ veikals ļoti populārs un apkārtējiem privatveikaliem nav iespējams ar to konkurēt.

Sīku skaitlisku pārskatu sniedza b. Jansons. Viņš ziņo par veikala un maizes ceptuves darbību. Biedru sastāvs sekošs: gada sākumā bij 59 b., iestājās vēl 7; no 66 biedriem ir 63 vīrieši un 3 sievietes. Pēc nodarbošanās biedri sadalās: garīga darba darītāji 33, vienkāršie strādnieki 19, amatnieki 10, tirgotāji 3, pārējie 1.

Revīzijas komisija pie pārskata iebildumu neceļ, pēc ziņojuma izceļas garākas debātes, galvenā kārtā debatē par preču iepirkumu.

1926. g. pārskatu pieņem.

Tirotlikumu nolēmjam sadalīt sekoši:

pamata kapitālam 20%	Ls 105.34
rezerves kapitālam	„ 299.48
dividendes uz pajām 6% no paju sumas	„ 21.85
garīgas kultūras veicināšanas mērķiem	„ 100.—

Kopā. . . Ls 526.67

Pie turpmākās darbības nolēmjam:

1) Turpmāk vairāk vērības piegriest patērētāju b-bu Savienībai; 2) invest plašāku aģitāciju par iestāšanos biedrībā; 3) veikalā nolēmjam reģistrēt biedru iepirkumus. Bez tam pieņem lēmumu dažos tehniskos jautājumos, attiecībā uz b-bas iekšējo darbību. 1927. g. budžetu pieņem ar ienākumiem un izdevumiem Ls 11.260.—

Sapulce uzdod valdei rūpēties par vēl viena veikala atvēršanu.

Jaunajā valdē ievēlēti b. b.: Binaus, Rozentals, Markss, Garbels un Alksnis. Valdes kandidatos Jansons, Zabeckis un Ozoliņš.

Revīzijas komisijā ievēl b. b.: Voitu, Konst. Grinberģi un R. Beržinski. Rev. kom. kandidatos b. b.: Cemarū un Beķeri.

IZGLĪTĪBAS KOOPERATĪVA „KULTURAS BALSS“ 1925.-26. DARBĪBAS GADA PĀRSKATS. 16. janvārī notika kooperatīva pilnvarnieku sapulce, kurā piedalījās 16 pilnvarnieki. Uzņemti tiek 28 jauni biedri, starp tiem viens skolēnu kooperatīvs. Sapulce vienbalsīgi apstiprina 1925.-26. darbības gada bilanci par Ls 271.602,10 aktīvā un pasīvā.

Skaidra peļņa Ls 493,11, kuŗu sadala: 20 proc. rezerves kapitalam, 10 proc. pamata kapitalam. Salīdzinot ša darbības gada bilanci ar iepriekšējo gadu bilanci — redzama iepriecinoša parādība, ka kooperatīvs gājis plašumā: tā 1923.-24. g. bilance Ls 196.662,54 un 1924.-25. g. Ls 241.935,80.

Tirdznieciskie apgrozījumi pat pieauguši, lai gan šis gads tirdzniecībā bijis stipri grūtāks, kā iepriekšējie, jo saimnieciskie apstākļi pasliktinājušies.

Pagājušā darbības gadā iestājušies 63 jauni biedri.

Pilnvarnieki noklausa plašu valdes ziņojumu par tekošo darbības gadu, kuŗā jūtamu darbības intensīvatī izrāda mācības līdzekļu nodaļa, grāmatu apgādiens. Arī tirdznieciskās operācijās dažas nodaļas uzrāda pieaugumu, it kā par spīti šī gada saimnieciskai depresijai, it sevišķi nodaļas: Madonas, Jelgavas, Valkas, Jēkabpils. Arī Rīgas veikals apgrozījums krietni pacēlis. Citas nodaļas uzrāda iepriekšējo gadu stāvokli, bet Rūjienas, Daugavpils, Liepājas nodaļas apgrozījums sašaurinājas, uz ko pilnvarnieki griež valdes uzmanību, lai arī tām nodaļām tiktu piegriesta nopietna vērība, it sevišķi darbinieku izvēlē, jo pie kooperatīva jāsaista darbinieki, kam kooperācijas lieta mīļa un kuŗi izprot kooperācijas nozīmi.

Pagājušā un tekošā darbības gadā nodibināti sakari ar daudzām ārzemju firmām, no kuŗām tiek saņemti mācības līdzekļi, rakstammateriāli, kas dod kooperatīvam izdevību preces iegūt no pirmām rokām, bez starpniekiem, un pie tam jau tiek atļauts kredīts, kas panākts ar 8 gadu darbību.

Ar gandarījumu pilnvarnieki uzņēmu valdes ziņojumu, ka arī Latvijas banka kooperatīvam atvērusi Ls 10.000 lielu vekseļu kredītu. Tas piesūķirts tikai uz trešo lūgumu: kopš diviem gadiem iesniegtie lūgumi atraidīti. Tas arī dod zināmu novērtējumu par kooperatīva darbību.

Pārrunā jauno seriļu grāmatu izdošanu un atzīst valdes pasākumu par atbalstāmu no visiem darbiniekiem un biedriem. Pie romanu seriļas grāmatu izvēlē vislielākā vērība piegriežama darbu izlasei, lai tiktu vienmēr izdoti idejiski vērtīgākie darbi, it sevišķi vēlama pēckāra literatūra.

Pieņem tekošam darbības gadam valdes izstrādāto budžetu, kuŗa ieņēmumi paredzēti Ls 110.905.—, izdevumi Ls 109.929.—.

Kooperatīva pilnas biedru sapulces nolemti sasaukt 27. febr. ar dienas kārtību: 1) Ziņojumi. 2) Vēlēšanas. 3) Dažādi jautājumi.

Jāatzīmē, ka pilnvarnieku sapulce noritēja saskaņīgi, visi jautājumi tika apskatīti lietišķi un visos aizrādījumos un kritizējumos izskanēja vienīgā vēlēšanās, lai kooperatīva darbība ietu plašumā un dziļumā.

Pilnvarnieks.

RĪGAS KRĀJ-AIZDEVU SABIEDRĪBA. (Rīgā, Kārļa ielā Nr. 33). Noslēgtais (1926.) darbības gads uzrāda jaunu, diezgan strauju sabiedrības pieaugumu. Bilance gadu iepriekš bija 233.087,19, tagad uz 1. janvāri 1927. g. pieaugusi uz Ls 433.376,05, tā tad palielinājusies par 85,8%. Kopējais kontu apgrozījums pieaudzis no Ls 2.344.203,46 gadu iepriekš uz Ls 3698.084,82; pieaugums par 57,7%.

Uz 1. janvāri š. g. skaitās 284 biedri pret 246 gadu iepriekš. Sabiedrība nav centusies biedru skaitu stipri pavairot, bet rēķinājusies ar esošo biedru kredīta vajadzībām un tā kā tagad kredītkooperatīvos parasti iestājas personas, kuŗām nekavejoši nepieciešami aizdevumi, tad jauni biedri uzņemti, skatoties pēc svabadiem līdzekļiem viņu vajadzību apmierināšanai.

Notecējušā gadā sabiedrība izdarījusi tikai vekseļu diskonta operāciju, atturoties no citiem kredītēšanas veidiem. Par aizdevumiem ar rēķināja līdz 1. oktobrim fiziskām personām 15%, kooperatīviem un citām sabiedr. organizācijām 14%, kredītkooperatīviem (savstarp. izpalīdzēšanās veidā) 13% un kooperatīvu savienībām 12%, bet pēc 1. oktobra fiziskām personām 14%, bet organizācijām un sabiedrībām 12%.

Noguldījumi uz 1. janvāri sastāda Ls 137.293,66 pret Ls 105.356,12 gadu iepriekš.

Latvijas Bankā sabiedrībai uz 1. janvāri 1926. g. bija atvērts vekselju rediskontu kredīts Ls 100.000.— apmērā. 1926. g. pavasarī Latvijas Banka to paaugstināja uz Ls 140.000.—, bez tam atļāva spec. tek. rēķina kredītu pret vekseljiem līdz Ls 35.000.—. Šos kredītus sabiedrība izlietojusi ieturet darbībai nepieciešamās rezerves.

Kredītu piešķiršanas ziņā sabiedrība centusies pirmā kārtā apmierināt kooperatīvu vajadzības. Notecējušā gadā kreditēts Rīgas Patērētāju Biedrība, Pat. b-bas „Pamats“, „Rīts“, „Dzelzceļnieks“, „Liepājas Dzelzceļnieks“, „Kulturas Balss“ u. c. Šo organizāciju, sevišķi jauno kooperatīvu nostiprināšanā Sabiedrības kredīti spēlējuši ievērojamu lomu.

Viens no lielākiem pasākumiem notecējušā gadā ir sava nama iegūšana Kārļa ielā Nr. 33, Daugavmalas stūrī. Nams ar nepieciešamiem remontiem un citiem izdevumiem izmaksāja Ls 120.000.—. Ar 1. augustu p. g. nams atradās sabiedrības rīcībā un no š. g. 15. janvāra sabiedrības darbība notiek savās telpās. Notecējušā gadā, sakarā ar remontiem u. c. izdevumiem nams atlikumu nav devis, bet gan nelielu — Ls 115,54 zaudejumu. Tekošais gads gan sola atlikumu. Viens no turpmākiem jautājumiem ir nama pārbūve, bet šis jautājums saistīts ar plašu līdzekļu ieguldīšanu. Namu paredz jau tagadējā stāvoklī ar vienu vairāk piemērot kooperācijas vajadzībām.

Sabiedrība ar saviem priekšstāvjiem piedalījies III. vispārējās kooperatīvu kongresā un citās apspriedēs par kooperācijas jautājumiem. Tāpat atbalstījusi žurnālu „Kooperators“ to abonējot un izplātot starp saviem biedriem.

Bilance uz 1. janvāri 1927. g. ir sekoša:

Aktivā:	Kase	Ls	4.402.51
	Tekoši rēķini	„	7.642.58
	Vērtspapīri un dalīb. naudas	„	47.200.—
	Diskontēti vekselji	„	248.540.12
	Protestēti vekselji.	„	787.—
	Nekustāms īpašums.	„	120.000.—
	Inventars.	„	1.527.69
	Pārējošās sumas.	„	2.013.50
	Samaksāti %% uz 1927. g.	„	1.262.65

Bilance: Ls 433.376.05

Pasivā:	Pāju kapitāls.	Ls	37.240.—
	Rezerves u. c. kapitāli.	„	3.834.01
	Noguldījumi un tekoši rēķini.	„	137.293.66
	Rediskontēti vekselji.	„	138.370.—
	Spec. tek. rēķins Latv. Bankā.	„	11.336.22
	Aizņēmums Latv. Hip. Bankā.	„	46.005.—
	Privātas obligācijas uz namu.	„	47.000.—
	Saņemtas %% uz 1927. g.	„	3.998.—
	Pārējošās sumas un daž. rēķini.	„	3.963.80
	Tīrs atlikums	„	4.335.36

Bilance: Ls 433.376.05

Padome paredzējusi likt pilnai biedru sapulcei priekšā no tīrā atlikuma izmaksāt biedriem uz pājām 8% dividendes.

Pilna biedru sapulce nolikta uz 9. martu š. g.

—et—

LATGALES MAZZEMNIEKU UN BEZZEMNIEKU CENTRALĀ KRĀJ-AIZDEVU SAB-BA savā isā pastāvēšanas laikā apvienojusi 185 Latgales maz-un bezzemniekus, sniedzot tiem materialu atbalstu cik to

loti aprobežotie līdzekļi atļauj. Ka minētās sabiedrības rīcībā atrodās tiešām neapskaužami maz līdzekļu savu biedru vajadzību apmierināšanai, to rāda viņas bilance uz 31/XII. 1926. g., proti: izsniegti aizdevumi pret galvniekiem Ls 12946.—, t. i., 69 lati vienai personai. Šī summa ir par daudz maza, lai Latgales nabadzīgos apstākļos dotu cik necik jūtāmu atbalstu. Tādēļ, lai nokļūtu arī latgālieši saulītes gaismā, tie meklē savu glābiņu savstarpējās krāj - aizdevu sabiedrībās, un Latvijas kooperācijas vēsture mums rāda, ka Latgalē attīstītākais kooperācijas veids ir kredītkooperācija, bet patērētāju kooperācija ir atstāta zināmā mērā novārtā, kas arī ir pilnīgi saprotams, jo pēdējā prasa no saviem biedriem daudz lielāku attīstību un sabiedrisku darbību. Kredītkooperācija, turpretim, šo trūkumu tik asi neizjūt, — tā dod vairāk taustāmas materiālas palīdzības — palīdz straujāk nostiprināt saimnieciskus pamatus, bez kuņiem garīgās kulturas ceļš ir neiespējams.

Atgriezoties pie sab-bas bilances, redzam, ka no viņas kopsomas Ls 15.675,44 paiju kapitāls ir 2400 lati, rezerves — 141,49 lati, t. i., pašas biedrības līdzekļi ir **16,2%**, kāds procents atzīstams par pietiekoši augstu un sab-bai labvēlīgu. Ņemot vērā biedru papildatbildību un sabiedrības pašas līdzekļus, konstatējam biedrības drošību uz Ls 26.541,94, kurai pretīm stādas sekošas prasības: noguldījumi Ls 4.263,43 plus kreditori Ls 7.244,09 — kopsumā Ls 11.507,72. Šeit vēl var piezīmēt, ka sab-ba, lai iegūtu līdzekļus, ir uzņēmusies atbildību kopsumā par Ls 7.100,— no šīs summas Latvijas kredītkooperācijas savienībai Ls 5.000,—; pēdējā summa sabiedrībai izslēdz katru risku, un kā varam taisīt slēdzienu par viņas pilnīgu drošību: drošība jeb segums pārsniedz prasības par Ls 12.933,97, t. i., par **48,7%**. Par sab-bas vadību varam taisīt slēdzienu no sekoša: izdevumi ir Ls 388,04, kuņi no bilances sastāda **2,4%** un no pamata kapitāla **16,16%**, kas runā pietiekoši skaidri.

Aprādītīte fakti un apstākļi ver mums skatu Latgales dzīvē, kur, kā tas šini gadījumā redzams, ir vērojama laba griba strādāt: pajas iemaksātas pietiekoši daudz, pat trūcīgos apstākļos ir radušies noguldījumi, bet trūkst tik plašāku rīcības kapitālu.

E. P.—vs.

ĀRZEMJU KRONIKA

PAR KO SPRIEŽ BEĻĢIJAS SOCIALISTISKIE KOOPERATORI SAVĀ KONGRESĀ? Savā pēdējā kongresā, Verviers'ā, 19.—21. jun., piedalījās 230 deleg., pārrunāts kooperācijas kulturas darbs. Referents V. Sevvī uzsver, ka priekš kara socialistu politiskā dienas prese atvēlējusi plašas telpas kooperācijas jautājumiem. Tagad politiskā dzīve prasa vairāk vērības, jautājumi sarežģītāki un tāpēc kooperācijai neesot iespējams atvēlēt vairāk telpas. Vairākas kooperatīvas organizācijas izdodot tagad savus organus; bet visi tie esot sīki; tapēc vajagot te apvienoties, lai varētu izdot apvienotu plašāku organu. Ar atzinību atsaucās delegāti par L. de Brouckēra kooperācijas lekcijām Briseles „Brīvā Universitatē“. Izglītības un mākslas ministrs noraidījis lūgumu, lai kooperāciju pasniezd Lüttichas valsts universitatē. Tāpat arodu skolu mācības grāmatās darba ministrs atteicies ievest mācību par kooperāciju. Vispār valdība te patērētāju kooperācijai, sevišķi strādnieku, neizrāda nekādas labvēlības. Kooperācijas un aroda kustību attiecību regulēšanai kongress apstiprināja šķīrējtiesas statutus. Daži delegāti uzstājās par to, lai šīs tiesas padarītu par obligatoriskām. Socialistiskie kooperatīvi uzņem sakarus ar tā saukto „neitrālo“ virzienu — kongress uzdod, lai šīs jautājums, par kopēju iepirkšanos un ražošanas uzņēmumu produktu piegādāšanu, tiktu vispusīgi apspriest. Kongress atzīst, ka jāgādā par kooperatīvu tiešu pārstāvēniecību parlamentā, jo tagadējie deputāti nenovērtējot to kooperācijas socialo nozīmi, kāda viņai piekrit. Caur patērētāju interešu reprezentēšanu jāpanāk publisko organu demokratizācija.

Kongress atzīst, ka tagadējā kooperatīvu revīzija ir nepietiekoša un tapēc nolemj dibināt īpašu 5 vīru komiteju, kurai padoti būtu visi kooperatīvu revīziju nolūkā. Komisijas loceklis uz vietas sastāda pārskatu, norakstu no kuŗa nodod attiecīga kooperatīva valdei; valdei jāpaziņo, ko viņa domā darīt attiecībā uz dotiem norādījumiem. Aparata uzturēšanas izdevumus sedz līdzīgās daļās kooperatīvu savienība, apdrošināšanas b-ba „La Prèvoyance Sociale“, Briselē, Gentes un Briseles strādnieku bankas.

Šo lēmumu pieņem izmēģināšanas nolūkos, uz vienu gadu. Interesanti norit debates sakarā ar jautājumu par patērētāju un lauksaimniecības kooperatīvu attiecībām. Šis jautājums tiks diskutēts arī 1927. gada Stokholmas starptautiskā kongresā. Referents V. Sevvi ienesa rezolūciju: Mūsu kustībai jāpāriet arī uz laukiem, lai lauku iedzīvotājus varētu apgādāt caur kooperatīvu nodaļām ar vajadzīgām precēm. Jāatveŗ būtu nodaļas akmeņogļu, raušu, mākslīgo mēslu u. t. l. apgādāšanai; mums jāatveŗ arī veikali, lai apgādātu biedrus ar sviestu, pienu, sakņaugiem, augļiem un kartupeļiem, tāpat gaļas produktiem. Būtu teicams, ja mēs varētu atrast ceļu uz saprašanos un tiešus sakarus starp lauku ražotājiem un pilsētu patērētājiem. Parlamenta grupai būtu jāuzdod izstrādāt likumprojektu par jauka veida kooperatīviem, kur darbotos lauku ražotāji un patērētāji; un lai valsts organizē lētu kredītu. Vairums delegātu izteicās pret šīm tezēm, jo Beļģijā lauksaimnieki uz to negribēšot ieiet — Beļģijā kooperatīva ir saskaldīta pēc politisko partiju nogrupējumiem un ved aktīvu politisku cīņu. Kā piezīmē „La Cooperation Belge“ Nr. 21. — Beļģijas lauksaimnieki, kuŗi apvienoti savā kooperatīvā savienībā „Boerenbond'a“, — neesot ieinteresēti meklēt sakarus ar pilsētu patērētāju organizācijām, bet gan labāk ar privātiem starpniekiem.

TALLINAS PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBAS. Pašlaik Tallinā darbojas 14 patērētāju biedrības, no kuŗām divām ir 9 veikali, vienai 6, vienai 4, piecām pa 2 un 5 pa 1 veikalam, — kopā 43 veikali. Dažas biedrības, kuŗas iepriekšējā gadā strādājušas ar zaudējumiem, cer 1926. g. noslēgt pat ar mazu peļņu. Dzelzceļnieku patērētāju biedrība nopirka gatavu māju Felliskivi ielā, viņu nobeidza un tagad tur atrodās biedrības gaļas un preču nodaļas, kā arī kantoris. Šini ēkā ir arī kalpotāju dzīvojamās telpas, kā arī Dzelzceļnieku kooperatīvā banka, kuŗa darbojās roku rokā ar patērētāju biedrībām.

Tallinas patērētāju biedrībai bez 9 veikalēm ir vēl 5 vagoni — tirgotavas uz dzelzceļa līnijās; pēdējiem līdzī iet vagoni noliktavas un viņi bombardē siktirgotājus savām cenām, un te pamatots nosaukums „somu vilciens“. (Atbrīvošanas karā somu vilcieni bija slaveni ar savām kaujas spējām). Tāds „somu vilciens“ laists pēdējā laikā apgrozībā us Sonda-Mustivee ceļa un tas dūšīgi kaŗo ar vietējiem siktirgotājiem.

Dzelzceļa centralos punktos — Tapsā, Narvā un Sondā šai biedrībai ir nodaļas.

Par vienu no dzīves spējīgākām izrādījās Kopeles patērētāju biedrība „Oma Abi“ (Pašpalīdzība), kuŗa savās 2 tirgotavās pagājušā gadā apgrozījusi par Mk. 36.000.000, t. i., par 6 milj. vairāk kā paredzēts. Biedriem cer izmaksāt iepirkumu premijas, kas jau devis pamudinājumu jaunu biedru pieplūdumam.

Kopeles patēr. biedrība „Oma Abi“ atšķiras no citām Tallinas biedrībām ar to, ka pie viņas darbojās propagandas komisija, kas sarīko biedriem tējas vakarus ar apspriedēm un vasaras izbraukumus. Bērniem sarīkoja svētku eglīti. Biedrības biedru bērnu bija pāri 300; katram izdeva no biedrības puses saldumus un dāvanas no 75—100 marku vērtībā. Visi priecīgi kavējās kopējās rotaļās lielajā Kopeles ēdamzālē. Arī nebiedru bērni bija sapulcējušies ap 100. Tiem arī neliedza saldumus.

Bez bērniem, bija sapulcējušies biedrības biedri ar ģimenēm, ap 300—400. Šī eglītes rīkošana atstājusi redzamas sekas: svētku priekšvakarā un pēc svētkiem biedrības biedru saime palielinājusies par kādiem

pāris desmit jauniem biedriem. Savā apkārtnē šī biedrība izkonkurē privatos veikalniekus.

Vēl Tallinā darbojās Kooper. darbinieku klubs. Tas savu darbību atklāja pagājušā vasarā un jau paspējis iegādāt dārgu radio ietaisi, klavieres un dažas citas spēles. Pēdējā laikā nodibināja muzikas kori. Muzikas instrumentu pirkšanai aizņēmās naudu, kuŗu nosprieda atlīdzināt pa ziemas svētku laiku. Sarīkoja pašu starpā eglīti ar loterēju un muzikas instrumentu izdevumi bija segti. Pašreiz muzikas kori darbojās 8 cilvēki, nosprieda iegādāt vēl instrumentus un kori pavairot līdz divdesmit cilvēkiem. Paraleli nodibināja dziedātāju kori ar 35 dalībniekiem, kuŗi uzcītīgi gatavojās. Viņi grib piedalīties nākošos Igaunijas vispārējos dziesmu svētkos zem kooperācijas karoga.

Piedalīšanās kluba vakaros katru trešdienu ļoti dzīva un te rūpīgi rauga rast jaunus ceļus nākošai darbībai. P. V.

JAUUNS SIEVIEŠU MĒNEŠRAKSTS „Naiste hääla“ („Sieviešu balss“) sācis iznākt Tallinā katrā mēneša 10. dienā. Šis mēnešraksts grib iespiest rakstus par kooperāciju, kuŗos noskaidrotu sievietes lomu kooperatīvā kustībā.

VĀCIJA. 1926. gads uzrāda pirmo reiz lauksaimniecības kooperatīvu skaita samazināšanos no 401.38 uz 40.006. Gājuši „esot bojā dzīves nespējīgie, tas neesot nekāds zaudējums“. Lauksaimniecības kooperācijas stāvokli Vācijā raksturo sekošā tabele:

	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.
Centralie kooperatīvi	97	98	102	107	108
Kreditkooperatīvi	19.418	19529	20152	20855	20765
Kop ie- un pārdošanas koop.	4.600	4789	4852	4807	4666
Koppienotavas	3410	3491	3590	3730	3874
Pārējie kooperatīvi	9692	10121	10573	10639	10593

Kopā: 37217 38028 39269 40138 40006

No minētā kopskaita uz 1. janv. 1927. g. 25.767 organizācijas bija apvienotas tā sauktā Reichsverbandā. Mazākā daļa apvienota otrā savienībā (Raiffeizena). Ir pārskats par 1801 kreditkooperatīvu. Kāds tur biedru sastāvs? (Biedru tur pavisam bija 228.642).

lauksaimnieki	64,60%
amatnieki	0,33 „
skolotāji	1,27 „
ierēdņi	3,50 „
laukstrādnieki	2,68 „
amatniecības strādnieki.	5,30 „
dažādas profesijas	3,30 „
pašv. iestādes, jurid. personas.	1,02 „

100%.

Uz vienu kreditkooperatīvu iznāca 127 biedri. No lauksaimniekiem 12,7% bija tādi, kuŗu zemes platība bija apakš 2 ha, 24,3% — no 2—5 ha, 41,5% — no 5—20 ha, 20,2% — no 20—100 ha, un 1,3% pāri par 100 ha.

Tā tad, vairums sīkie zemkopji.

KOOPERATĪVĀS BANKAS. Tādu banku, pēc Starpt. kooperatīvās banku komitejas ziņām, pastāv kādas 12.

Vācijā — Centralā Raiffeizena banka Berlinē un Strādnieku banka, Berlinē;

Austrijā — Vīnes strādnieku banka;

Beļģijā — Strādnieku bankas Briselē un Gentē;

Bulgarijā — Tautas banku savienība, Sofijā, un „Napred“, turpat;

Dānijā — Strādnieku banka, Kopenhagenā, un otra pilsoniska;
Spanijā — Ziemeļ-Spanijas koop. banka, Bilbao;
Francijā — Strādnieku ražošanas kooperatīvu banka, Parizē, un turpat Francijas patērētāju kooperatīvu banka;
Polijā — poļu kooperatīvā Centralā banka, Varšavā. Nav te minētas bankas Latvijā, Igaunijā (La Coop. Belge).

Par dažām no minētām organizācijām mums nav tuvāku ziņu.

DR. HANS KRÜGERS † miris Vācijā š. g. 8. janv. Krügera vārds plaši pazīstams nevien Vācijā, bet arī starpt. kooperācijā. Patērētāju kooperācijas darbinieks pie tam ar Krügera vārdu saista smagas atmiņas. Krügers bija tas, kas 1903. gadā Kreicnachus kongresā panāca Vācijā strādniecības kooperācijas izslēgšanu no līdz tam vienotās „Vispārējās savienības“. Krügers nebija patēr. kooperācijas draugs, ar viņu bija jāved asa cīņa. Kā raksta vācu „Kons. R.“ nekrologā „pārējie kooperācijas veidi Krügeram daudz parādā ar saviem sasniegumiem, sevišķi kredīta un amatnieku kooperācija; Krügers panāca nesen sīko amatnieku kooperatīvo savienību — Hauptverband un Allgemeine Verband — apvienošanu. „Krügers nepriecājās par to, ka atšķēlusies strādnieciskā kooperācija plauka un ilgus gadus nesamierināmi to apkaņoja, negribēdams ar šo, pret viņa gribu augošo kooperāciju, saprasties... Viņš negribēja atzīties, ka ir kļūdījies... Un tomēr patēr. kooperācija sniedza viņam pretīm roku tad, kad kooperācijas attīstības gaita piespieda Krügeru atzīties savās kļūdās, kad biedrības arvienu vairāk apvienojās ap jauno Savienību Hamburgā, kad paša Krügera piekritēju rindās arvien drošākas pacēlās balsis, kurās pasīja pēc kooperācijas vienības, saprašānās... Tie bija politiskie motīvi, kapēc nelaikis tik ass bija pret patēr. kooperāciju... Tagad uz visu to var mierīgi atskatīties. Krügers nepalika uzvarētājs. Bet — viņam gods, kā kooperatoram, kas tomēr daudz priekš tās darījis. Viņa vārds paliks vēsturē blakus šulce-Deličam. „Uz viņa kapa, raksta „K. R.“, nolieksies arī patērētāju kooperācijas karogs“.

FILMA KĀ KOOPERĀCIJAS PROPAGANDAS LĪDZEKLIS. Šinī jautājumā izsaka somu kooperators O. Toiovenens kādā rakstā. Viņš uzsver, ka vecie propagandas līdzekļi vairs neder. No ta laika kopš Somijā ievēduši filmu, apmeklētāju skaits stipri pieaudzis — izrikojumos nevienas tukšas vietas. Autors speciāli ceļojis uz ārzemēm, lai šo jautājumu studētu. Daudzās zemēs ir jau izgatavotas filmas; bet, par nožēlošanu, ļoti maz te pašreiz varot viena valsts palīdzēt otrai, jo filmu saturs par daudz tik vietējai dzīvei piemērots; bez tam filmas demonstrējot vairāk tik būves, uzņēmumus viņu statikā, nevis kustībā, kas ir filmas pamatprasība. Filmai jābūtu attīstības gaita; ar piedzīvojumiem un starpādījumiem.

Jārēķinas esot arī ar pēckara psiholoģiju. Nopietnas lietas tagad maz interesējot: visi aizrāvušies no bubikopfiem; jacobanda un kino. Ar to jārēķinas; tapēc esot jādod arī tas, ko publika vēloties: filmai jābūt jautrai un humoristiskai. — Kas to var veikt? Atveišķu zemju kooperatīviem grūti būšot šādas filmas izgatavot, kurās tad varētu demonstrēt arī citās zemēs. Tomēr pie filmu izgatavošanas vajadzētu ņemt vērā arī to, lai tiešām viņas varētu demonstrēt arī citās zemēs, apmaiņas kārtā, vai arī nopērkot kopijas. Tas jāņem vērā arī Kooperācijas Internacionalei. (Int. G. B. 10.-26.).

PATĒRĒTĀJA KOOPERĀCIJA KĀ VIETĒJĀ LABĪBAS TIRGUS REGULĒTĀJA. Šinī ziņā interesantu pārskatu sniedz Zviedrijas patēr. kooperācijas piedzīvojumi. Līdz 1923. g. bijis novērojams vietējo kviešu tirgū tāds pat stāvoklis, kāds pašreiz ir pie mums ar mūsu vietējo labību. Privatie dzirnavnieki turējuši augstas cenas uz miltiem — ciktāl te bija jārēķinas ar miltu uz miltiem, — bet vietējie kvieši neko nemaksājuši (samērā ar pasaules tirgus cenām); lielā daudzumā importēti ārzemju

milti. 1913. gadā nodibinas privato dzirnavnieku sindikats un atkal — miltu cenas kāpj, bet labības cenas paliek zemas. Šo stāvokli radikāli lauž Patēr. b-bu Savienība, kuŗa 1923. g. ierīko savas modernas dzirnavas. Sekas tūlīņ parādas: miltu cenas krīt un labības cena ceļas, pielīdzinoties pasaules labības cenām.

ANGLIJAS LIELĀKĀ PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBA atronas Londonā; viņā tagad 177.339 biedri, preču apgrozība — 4.500.000 m. st. (t. i. 113 milj. latu — jeb līdzinas $\frac{4}{5}$ visa Latvijas valsts budžeta). Pēdējo 6 mēn. laikā b-as kapitāli un noguldījumi pieauguši par 200.000 m. st. Kooperatīva uzplaukšanu lielā mērā sekmējusi noteiktā preču politika, sevišķi uz maizes un piena — mērenās cenas. Kooperatīvam ierīkotas 2 modernas veļas mazgātavas. Savos uzņēmumos nodarbina 4.688 darbiniekus, (visa Latvijas pat. kooperācija 1080). Darbojas īpaša propagandas nodaļa — izdod dažādus rakstus, skrejlapas, ievieto rakstus dienas presē. Noorganizēti biedru klubi, kuŗi organizē kredītu pārraudzību un atmaksu no biedriem; darbojas 500 šādu kasieru, kuŗi apstaiģā biedru dzīvokļus un tādā kārtā atvieglo pielaištā preču kredīta atmaksu. Vietējās rajona komitejas (pie veikaliem) ir līdzekļis uzturēt biedru starpā dzīvības saites. Biedrība lielu vērību piegriež kooperācijas propagandai. No peļņas $2\frac{1}{2}\%$ piešķaita propagandai un $2\frac{1}{2}\%$ politiskai darbībai (kooperatīvā partija).

Jāatzīmē sevišķi te lielais skaits dažādo izglītības pulciņu, kuŗi darbojas pie kooperatīva, 80 sieviešu ligas nodaļas, jautkas sieviešu un vīriešu sekcijas, 31 jaunatnes pulciņš. Kooperatīvs pievienojies kooperatīvai partijai.

Pēc „La Coop. Belge“. Z.

KOOPERĀCIJAS IZGLĪTĪBA ANGLIJĀ. Anglijas koop. savienības attīstība, varbūt, visskaidrāk saskatama viņas izglītības nodaļas darbībā, kuŗa no savas pastāvēšanas sākumiem ir veikusi ievērojamo darbu. Kooperācijas institūts, kuŗš projektēts dibināt jau kopš 1914. g., ir nodibinājies Mančesterē 1919. gadā un tagad uzskatams kā kooperācijas mācības centrs visā Anglijā. Pēdējos gados viņā studējošie ir nākuši no dažādām zemēm.

Kooperācijas vasaras skola, kuŗa sākusi darboties 1913. g., savā straujā attīstības gaitā pēdējos četros, piecos gados nostiprinoties un saskaņojot savu darbību ar „nedēļu beigu skolām“ (Week-end Schools), dod iespēju mazturīgiem audzēkņiem tikt pie izglītības, kuŗiem to līdzekļi neatļauj.

Atzīstami panākumi bija 1926. g. vasaras skolai, kuŗa tika ierīkota pie Savienības centralās izglītības nodaļas.

Sevišķi ievēribas cienīga ir starptautiskās kooperācijas vasaras skola, kuŗa uzsāka savu pirmo darbību Anglijā. Šo skolu apmeklēja klausītāji no sešpadsmit dažādām valstīm, un viņas atklāšana uzskatama pat kā ievērojamākais notikums starptautiskā kooperācijas vēsturē.

Izglītības nodaļas jaunizstrādātā programma paver lektoriem jaunus darba apvārkšņus savienības izglītības laukā. Rēķinoties ar apstākļiem, programma ir sadalīta atsevišķos mācību priekšmetos, kuŗu sistematisku apgaismošanu ir uzsākusi savienība. Viņas virsvadībā spēji attīstas daudzas citas izglītības iestādes. Pēdējos gados ar savienības starpniecību pie kooperatīvām organizācijām ir nodibinātas skolas priekš bērniem un pieaugušiem, kuŗas apmeklē jau pāri par trīsdesmit tūkstošu audzēkņū; mazajiem šeit pasniedz viselementarākās zināšanas: māca cienīt zinātni, iepazīstina ar Anglijas koop. kustības dzīvi un dod ierosinājumus turpmākam darbam. Ievērojami audzis pie savienības nodibināto kooperācijas praktisko priekšmetu skaits, kuŗus apmeklējot audzēkņi nāk pie īstām kooperācijas nozīmes atziņām, un nosprauž par savu darbības lauku kooperāciju.

E. P.

SOMIJA. Te, kā zināms, nodibinājās socialistu valdība. Interesanti, ka jaunā ministru kabinetā, no 13 locekļiem 9 ir Helsinku pat. b-as

„Elanto“ pārvaldes organu locekļi, un arī pārējie pārliecināti kooperatori. Pats ministru prezidents Vainō Tanners ir izcilus darbinieks kooperācijas laukā. Viņš speciāli studējis kooperāciju ārzemēs, piem. Hamburgas „Produktion’ā“. Tanners tagad ir progresīvās pat. b-bu savienības priekšsēdētājs, viens no „Elanto“ direktoriem, bez tam Somiju reprezentē starptautiskā internacionālē.

ANGLIJA. Pavisam šejienes kooperatīvi savākuši ziedojumu ogļraču palīdzībai 37.944 m. st., t. i. ap 950.000 latu.

VĀCIJA. Kādu vēriību te piegriež pat. b-bu pareizai instruešanai, rāda tas, ka blakus vispārējām revīzijām — grāmatvedība, darbvedība — pēdējā laikā organizē speciālu veikalu tirdzniecības instruešanu. Tā, divas no pastāvošām revīziju savienībām ir pieņēmušas dienestā īpašus veikalu komerciālos instruktorus (Verteilungsstellen revisoren), kuri uz vietām dod norādījumus veikalvežiem par veikala iekārtu, preču uzglabāšanu, iepirkšanas avotiem u. t. t. (K. R. 1.-27.).

AUSTRIJA. Tāpat kā dažās citās zemēs, kara gados te nodibinājis speciāli kooperatīvi dzelzsceļu darbiniekiem: jau pirms kara viņi bija labi organizēti. Kara gados viņu apgādāšanu ar pārtiku nodalīja savrup organizācijās — Lebensmittelmagasine (pārtikas veikalī). Bet izbeidzoties karam šos veikalus sāka pārvērst kooperatīvos; bet tā kā šie kooperatīvi baudīja priekšrocības transporta ziņā, tad to apvienošanās ar vispārējiem kooperatīviem bija apgrūtināta; bet 1925. g. tarifa atvieglinājumus likvidēja; pēc tam „pārtikas veikalu“ centrāle apvienojās ar vispārējo strādnieku pat. b-bu savienību; tagad apvienošanās notiek arī uz vietām, kur dažreiz darbojas divi konkurējoši kooperatīvi.

PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBAS KĀ NOGULDĪJUMU UZKRĀJĒJAS.

Vakar-Eiropā visizplatītākais darba ļaužu sīko naudas līdzekļu uzkrāšanas veids ir caur vietējām pat. b-ām, bet nevis caur speciālām krāj-izdevu sabiedrībām. Tikai pēdējos gados vienā otrā zemē sāka dibināties īpašas „strādnieku bankas“ (Dānijā, Beļģijā, Austrijā). Interesantus novērojumus sniedz Hamburgas (Vācijas) lielākā pat. b-ba „Produktion“. Jau priekš kara viņa ielūda daudz noguldījumu; toreiz brīvos līdzekļus ļoti plaši biedrība izlietoja dzīvokļu apgādāšanai: tā viņa ir uzcēlusi 80 namus ar 1377 dzīvokļiem. Biedrības krājkasē ienāca noguldījumu 1905. g. (pēc piecu gadu pastāvēšanas) 1,4 milj. mrk., 1910. g. — 5,6 m. mr. un 1914. g. beigās — 9,5 m. mr. Bet, lai gan par noguldījumiem maksāja vairāk, ka citas kases, noguldījumi tomēr neienāca veikalos tādā daudzumā, kā varēja sagaidīt. Tapēc 1920. gadā kooperatīvs nolēmj ierīkot speciālas nodaļas tikai noguldījumu pieņemšanas un izmaksas operācijām. Un noguldījumi no 1920.—22. g. gandrīz dubultojušas. 1923. g. Vācijā ievada jaunu zelta valutu — zelta marka. Vecie noguldījumi, līdz ar valutas sabrukumu zaudēja vērtību. Tomēr kooperatīvs nolēma noguldījumus aprēķināt nevis pēc valdības kursa, bet uzvērtēja par 25 proc. augstāk. Tas atstāja lielu iespaidu: noguldījumi atkal sāka ielūst. Tā 1924. gadā 1,5 m. zelta marku; kooperatīvs atkal sāka ierīkot speciālos noguldījumu pieņemšanas punktus, tādu tagad ir 10; 1925. gadā noguldījumu summa pieauga līdz 4,6 m. m.; 1926. g. pirmā ceturksnī līdz 8,5 m. mrk. Kooperatīvs ierīkojis speciālu skolēnu krājiasi; 1926. g. martā bija jau 123 noguldītāji; šos noguldījumus bērniem izmaksā tikai pēc skolas nobeigšanas vai atstāšanas. Bez tam kooperatīvs propagandē speciālu „mājas krāšanu“ izdodams uz mājām īpašas kases — tādas arī Rīgā parādījušās; 1926. g. martā bija izdotas 1465 kases. „Produktion“ krājcase izpilda biedru uzdevumā arī citas operācijas: pārzina viņu noguldījumus, pieskaita iepirkumu dividendes, bez tam uz līguma pamata ar Hamburgas pilsētu pieņem no pilsoņiem pilsētas iemaksas par gāzes lietošanu. Par noguldījumiem maksā, atkarībā no termiņa, parastās tirgus procentes.

„Produktion'a“ novērojumi, ka sevišķi sīkie noguldītāji neskatās tik daudz uz % % augstumu, kā uz to, lai noguldījumi būtu droši.

CIK SAMAKSĀ IEDZĪVOTĀJI NODOKĻOS? Pēc „L' Economiste Europe'en“ datiem iedzīvotāji samaksāja, rēķinot % % no saviem ieņēmumiem, nodokļu:

	1914. g.	1925. g.	Pieaugums.
Liel-Britaniā	6,65	16,96	155
Francijā	9,21	28,0	204
Vācijā	4,26	13,73	222
Italiā	10,33	18,62	80
Sav. Valstīs (Amerika)	2,04	4,43	117

Tas liecina, ka šī nodokļu nasta visgrūtāk gultās uz Vācijas un Francijas iedzīvotāju pleciem.

REDAKCIJAI PIESUTĪTI IZDEVUMI.

„Kopdarbība“ Nr. 1., 1927. g. Redaktori: V. Siliņš un J. Roze. Izdevēji: Centrālā Savienība „Konzums“ Rīgā, Dzirnau ielā 68. S a t u r ā: Jānostiprina pamati. — Ž. Zumbergs. Gada sapulču laikam sākoties. — J. Jurevits. Preču pārdošana uz parāda patērētāju biedrībās. — A. Aizsilnieks. Delegātu sūtīšana uz Priekules Pārtikas Biedrības pagātni. — Kooperatīvu veikāļu un grāmatvežu kursi. — P. Lapiņš. Kredītkooperatīvu saistību kopsomas normēšana. — G. Krūmiņš. Pagastu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību jautājumā. — Prof. Dr. Totomians. Socialpolitikas biedrības kongress Vīnē. — Jauna kooperatīvā likuma projekts Norvēģijā. — Al. Siecenijs. Kooperatīvā apdrošināšana Somijā. — Domu dzirkstis. — Grāmatu apskats. Laikrakstu apskats. — Aizrādījumi. — Centralo kooperatīvo organizāciju ziņojumi. — Kronika. — Jautājumi un atbildes. — Redakcijai piesūtītas grāmatas un periodiskie izdevumi. — Ilustrācijas. — Sludinājumi.

J. E d o l f s. Latvijas patērētāju kooperācijas gaita. Vēsturisks atskats Rīgā, 1926. g., izdevn. sab. „Grauds“, 45 lap.

Latvijas kooperācijas gada grāmata, piektais gads, izdev. Kooperat. kongresu padome.

Izglītības Ministr. Mēnešraksts Nr. 1.

Zvejnieku Vēstnesis Nr. 6.

Latvijas Lopkopis un Piensaimnieks Nr. 3, 4, 6.

Saimnieks Nr. 1.

Kopdarbība Nr. 1. m. s a t.

Domas Nr. 1.

Zemes Ierīc. Vēstnesis Nr. 223—226.

Arodnieks Nr. 2.

Zemkopis Nr. 2—4.

Latvijas Biškopis Nr. 2.

Pašvaldības Balss Nr. 2.

SATURS: 1. Senex — Latvijas Patērētāju Biedrību Savienība 1926. gadā. 2. Fr. — Iz strādnieku kooperācijas vēstures. 3. Kooperācija un starptautiskā tirdzniecības politika. 4. Kādam jābūt veikala darbiniekam? 5. Sagatavošanās darbi starptautiskai saimnieciskai konferencē. 6. Noteikumi par kooperatīvām sabiedrībām un viņu savienībām. **SIEVIEŠU STURIS:** Aicināt talkā sievietes. Anglijas kooperatīvā sieviešu žurnālā. Anglijas kooperācijas nedēļas laikrakstā. **JĀUNATNEI:** Skolu kooperatīvi Francijā. Skolēni un kooperācija. **KRONIKA:** Kooperācijas kronika. Ārzemju kronika. Grāmatu galds.

Redaktori: **K. Lorencs** un **A. Zariņš**

Izdevēji: **Latvijas Patērētāju Biedrību Savienība** un **Latvijas Kredītkooperatīvu Savienība**

Spieštuvē „NĀKOTNE“, Rīgā, Marijas ielā 72

Latvijas
Kreditkooperativu
Savienība

Lielā Kēniņu ielā № 47, dz. 2.

Sniedz instruktora palīdzību.

Piedāvā blankas un veidlapas.

Tekoši rēķini: Latvijas Bankā № 2075
Pastā № 965

Savienība:

Izsniedz

aizdevumus apvienotām biedribām.

Pieņem

noguldījumus un tekošus rēķinus, kā
no biedrenēm, tā arī no nebiedriem.

Latvijas Patērētāju Biedrību Savienība

apvieno pilsētu un lauku patērētāju biedrības.

Savienība apgādā savas biedrenes un citus kooperatīvus ar nepieciešamiem patēriņa priekšmetiem — rudziem, miltiem, petroleju, sāli, siļķēm, cukuru un citām precēm.

Savienība sniedz patērētāju biedrībām instruktoru palīdzību, izdara revīzijas un kooperatīvu darbību pārraudzību, kā arī sniedz juridiskus un citus padomus kooperatīvu organizāciju darbiniekiem.

Savienība sarīko patērētāju biedrībām kursus Rīgā, Liepājā un uz biedrību vēlēšanos arī citās provinces pilsētās.

Savienība noorganizējuse savu izdevniecību, kuŗa bez žurnāla „Kooperators” izdod arī grāmatas un populāras brošūras par mūsu patērētāju kooperāciju.

Savienības aģentura Liepājā atrodas
pie kooperatīva

„Liepājas Dzelzceļnieks”.

Savienības noliktava un kantoris atrodas Rīgā,
Minsterejas ielā № 13. Tālrunis 2-3-9-2-8

Tekošs rēķins pastā 542.